

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ &
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΑΝΟΙΚΤΗΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ: Η περίπτωση των LIS στο SCImago

Business models for open access journals: The case of SCImago

Ελένη Μωραΐτη (002/13)

Επόπτρια καθηγήτρια: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΠΟΛΥΔΩΡΑΤΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2023

Table of Contents

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1. ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ	10
1.1 Η Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα	13
1.2 Ποια είναι τα οφέλη της Ανοικτής Πρόσβασης	15
1.3 Κατηγορίες Ανοικτής Πρόσβασης	16
2. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ (peer-review process)	21
3. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	25
3.1 Ποια η διαφορά του Δικαιώματος του Δημιουργού με το Copyright	27
3.2 Ανοικτή πρόσβαση και πνευματικά δικαιώματα	27
3.3 Άδειες χρήσης περιεχομένου (Creative Commons License)	28
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	32
5. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	34
5.1 Η εξέλιξη των ηλεκτρονικών περιοδικών	35
5.2 Ηλεκτρονικά περιοδικά, Βιβλιοθήκες και πλεονεκτήματα	36
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	37
7. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ “ <i>Library and Information Science</i> ”	41
7.1 Περιήγηση στο περιβάλλον της ιστοσελίδας SCImago Journal Rank	41
7.2 Τα οικονομικά μοντέλα στα επιστημονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης από την βάση SCImago	46
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	59

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Το λογότυπο της Ανοικτής Πρόσβασης (Open Access).	10
Εικόνα 2. Αρχική σελίδα της SCImago Journal & Country Rank	42
Εικόνα 3. Αρχική σελίδα της SCImago Journal & Country Rank	42
Εικόνα 4. Αποτελέσματα αναζήτησης στο περιβάλλον SCImago Journal & Country Rank	43
Εικόνα 5. Πληροφορίες επιστημονικών περιοδικών	45
Εικόνα 6. Quartiles- επιστημονικοί δείκτες.	45
Εικόνα 7. Γραφήματα και διαγράμματα που δείχνουν τον επιστημονικό δείκτη SJR και τις αναφορές ανά έγγραφο (citations per document) και γραφήματα-διαγράμματα ανά κατηγορία.	45
Εικόνα 8. Δυνατότητα σχολιασμού για το κάθε περιοδικό.	46

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Οικονομικά μοντέλα ηλεκτρονικών περιοδικών και άδειες χρήσης τους.

47

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ανοικτή Πρόσβαση (Open Access) προσφέρει την ελεύθερη διάδοση της πληροφορίας χωρίς περιορισμούς στην επιστημονική κοινότητα για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Παρόλο που ο θεσμός την Ανοικτής Πρόσβασης (Open Access) πρεσβεύει τη ελεύθερη, άμεση και διαρκή, χωρίς περιορισμούς και τέλη, διαδικτυακή πρόσβαση σε επιστημονικό περιεχόμενο, στην πραγματικότητα δεν εφαρμόζεται στο εκατό τοις εκατό. Για να εφαρμοστεί, όμως, η έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης, αν όχι στο εκατό τοις εκατό, αλλά στον μέγιστο βαθμό της, σύμφωνα με την Διακήρυξη της Βουδαπέστης υπάρχουν δύο κύριοι τρόποι για να χρησιμοποιηθεί. Ο “Πράσινος Δρόμος” (Green Open Access) που αφορά την αυτο-αρχειοθέτηση (self-archiving), όπου οι ίδιοι οι συγγραφείς καταθέτουν το άρθρο τους ακόμα και αν δεν έχουν περάσει την διαδικασία της αξιολόγησης, σε οποιαδήποτε βάση επιθυμούν στο διαδίκτυο. Και υπάρχει ο “Χρυσός Δρόμος” (Gold Open Access) της Ανοικτής Πρόσβασης, όπου σε αυτό βασίζεται και η παρούσα εργασία, καθώς τα ηλεκτρονικά περιοδικά επιστημονικού περιεχομένου χρησιμοποιούν οικονομικά μοντέλα (business models), προκειμένου να παρέχουν ελεύθερη πρόσβαση σε άρθρα, τα οποία έχουν υποστεί την διαδικασία της αξιολόγησης (peer-review process).

Χρησιμοποιώντας την βάση SCImago, μιας επιστημονικής βάσης που μετρά τον αριθμό των ετεροαναφορών (citations) από ένα επιστημονικό περιοδικό, έγινε αναζήτηση στα “Library and Information Science” περιοδικά και ερευνήθηκαν για τον εντοπισμό των οικονομικών μοντέλων που χρησιμοποιούν για να είναι ελεύθερα στην πρόσβαση. Επιπλέον, καταγράφηκαν και το είδος της αξιολόγησης (peer-review process) που χρησιμοποιούν και επίσης, ποιες άδειες χρήσης περιεχομένου (copyright) υιοθετούν.

Λέξεις/φράσεις- κλειδιά: Ανοικτή Πρόσβαση, οικονομικό μοντέλο, αξιολόγηση, SCImago, ετεροαναφορές, ηλεκτρονικά περιοδικά, πνευματικά δικαιώματα, άδεια χρήσης περιεχομένου.

ABSTRACT

Open Access offers the free dissemination of information without restrictions to the scientific community for research and educational purposes. Although Open Access advocates free, direct and continuous, unrestricted and unencumbered online access to scientific content, in reality it is not applied hundred percent. But, in order to apply the concept of Open Access, if not to a hundred percent, but to its maximum extent, according to the Budapest Declaration, there are two main ways in which it can be used. The Green Open Access, which involves self-archiving, where authors themselves deposit their article, even if it has not gone through the peer review process, on any basis they wish on the Internet. Also there is the Gold Open Access, which is what this paper is based on, as online scholarly journals use business models to provide free access to articles that have undergone the peer-review process. Using the SCImago database, a scientific database that measures the number of citations from a scientific journal, "Library and Information Science" journals were searched and investigated to identify the economic models they use to be free to access. In addition, the type of peer-review process they use and also, which content licenses (copyright) they adopt were recorded.

Key-Words: Open Access, business model, citations, electronic journals, copyright, peer-review process, SCImago.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της παρούσας εργασίας αφορά τα οικονομικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται από ηλεκτρονικά περιοδικά και τους εκδότες του. Συγκεκριμένα εστιάζουμε σε επιστημονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης που αφορούν στην επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας και Πληροφόρησης (*“Library and Information Science”*) όπως αυτά καταγράφονται στην πύλη SCImago.

Η άντληση των ηλεκτρονικών περιοδικών που έχουν θέμα *“Library and Information Science”* πραγματοποιήθηκε από το SCImago, μια επιστημονική πύλη που ευρετηριάζει επιστημονικά περιοδικά όλων των κλάδων, οποιασδήποτε επιστήμης και δείχνει τον δείκτη απήχησης του εκάστοτε περιοδικού που έχει συγκεντρώσει από τις αναφορές που έχουν γίνει σε αυτά. Η πύλη SCImago αντλεί τις πληροφορίες από την βάση δεδομένων Scopus, η οποία συγκρίνει, αναλύει και αξιολογεί τα περιοδικά μαζικά ή χωριστά, ανά θεματικές κατηγορίες και ανά χώρα δημοσιεύοντας τον δείκτη απήχησης τους, τουλάχιστον, των τελευταίων δύο ετών. Στην πύλη αυτή ευρετηριάζονται περισσότερο από 34.100 τίτλοι επιστημονικών περιοδικών από 239 χώρες παγκοσμίως και από σχεδόν 5.000 γνωστούς διεθνώς εκδότες. Επίσης, το SCImago έχει δημιουργήσει τον δικό του δείκτη μέτρησης απήχησης των περιοδικών, με το όνομα SCImago Journal Rank (SJR) που βασίζεται στον αλγόριθμο Google PageRank. Επιπλέον, το SCImago δίνει την δυνατότητα στους επισκέπτες να εξάγουν και να αποθηκεύσουν τα αποτελέσματα της αναζήτησής τους σε excel (xls) αρχείο και ακόμα, μπορούν να ενσωματώσουν τις μετρήσεις των περιοδικών στην ιστοσελίδα τους μέσω της δημιουργίας συνδέσμου σε μορφή εικόνας, η οποία θα τους παραπέμπει κατευθείαν στο SCImago.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο, δίνεται ο ορισμός και η έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης, ποιος είναι ο θεσμός που την θεμελιώνει ως έννοια, πώς η Ανοικτή Πρόσβαση συνδέεται με τα πνευματικά δικαιώματα και ποιες είναι οι κατηγορίες της. Η Ανοικτή Πρόσβαση σήμερα προσφέρει ένα μοναδικό συνδυασμό της πληροφορίας με την γνώση. Η αναγνώριση που απέκτησε η Ανοικτή Πρόσβαση την οδήγησαν στην δημιουργία κατηγοριών, γεγονός που οφείλεται στο κόστος που προκύπτει για να καθίσταται ένα ηλεκτρονικό περιοδικό ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο.

Η διαδικασία της αξιολόγησης επιστημονικών άρθρων πριν την δημοσίευσή τους σε περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης καθίσταται επίσης, σημαντική για τα επιστημονικά περιοδικά. Με την μέθοδο της αξιολόγησης σφραγίζεται η εγκυρότητα του άρθρου ως προς το περιεχόμενό του και αν πληροί τις εκάστοτε προϋποθέσεις και όρους που έχει θέσει το

κάθε επιστημονικό περιοδικό. Υπάρχουν αρκετοί τύποι αξιολόγησης και πραγματοποιούνται από αξιολογητές που ασχολούνται με τον ίδιο κλάδο επιστήμης που δημοσιεύει το περιοδικό.

Επιπλέον, τα πνευματικά δικαιώματα και η αναφορά του δημιουργού για κάθε άρθρο αποτελεί επίσης, σημαντική αναφορά στην εργασία. Όλα τα επιστημονικά περιοδικά και άρθρα υπόκεινται σε πνευματικά δικαιώματα και οι νόμοι που έχουν δημιουργηθεί γύρω από αυτό είναι για να προστατέψουν το δικαίωμα του δημιουργού αλλά κυρίως να αποφευχθεί οποιαδήποτε απόπειρα κλοπής, αντιγραφής, διάθεσης ή μεταβολής χωρίς την συγκατάθεση εκείνου που κατέχει τα δικαιώματα (copyright). Οι άδειες χρήσης περιεχόμενο του μη κερδοσκοπικού οργανισμού Creative Common License, είναι ευρέως διαδεδομένες και χρησιμοποιούνται από όλα τα επιστημονικά περιοδικά που πραγματεύεται η παρούσα εργασία.

Τα οικονομικά μοντέλα που δημιουργήθηκαν για τα ηλεκτρονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης “*Library and Information Science*”, προέκυψαν από τις κατηγορίες της Ανοικτής Πρόσβασης, οι οποίες αναφέρονται αναλυτικότερα παρακάτω. Τα οικονομικά μοντέλα χρησιμοποιούνται από τα επιστημονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης για να διαθέσουν ελεύθερα στους αναγνώστες, χωρίς περιορισμούς, το περιεχόμενό τους και ποικίλουν ανάλογα με το τί εφαρμόζει το κάθε περιοδικό.

Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκε πίνακας στον οποίο καταγράφηκαν όλα τα περιοδικά “*Library and Information Science*” από την πύλη SCImago. Στον πίνακα αυτόν ερευνήθηκαν όλα τα περιοδικά και προστέθηκε στήλη με το οικονομικό μοντέλο που χρησιμοποιούν, μία στήλη με την άδεια χρήσης περιεχομένου που εφαρμόζουν, ακόμα μία στήλη με το είδος της αξιολόγησης, μία επιπλέον στήλη με τον αριθμός ISSN με τον οποίο έχουν κατοχυρωθεί διεθνώς τα περιοδικά αυτά και επιπλέον μία στήλη με τον εκδότη του εκάστοτε περιοδικού. Συγκεντρώνοντας όλες αυτές τις πληροφορίες, δόθηκε η δυνατότητα να παρθούν τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής τα οποία καταγράφηκαν στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας.

Η σύνταξη της βιβλιογραφίας της παρούσας εργασίας έγινε με το πρότυπο *APA (American Psychological Association) Style*.

1. ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) Ανοικτή Πρόσβαση¹ είναι «η ελεύθερη, άμεση, διαρκής και απαλλαγμένη από τέλη και τους περισσότερους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων διαδικτυακή πρόσβαση σε ψηφιακό ακαδημαϊκό και επιστημονικό περιεχόμενο. Οι αναγνώστες μπορούν να χρησιμοποιούν ελεύθερα το διατιθέμενο υλικό για ερευνητικούς, εκπαιδευτικούς και άλλους σκοπούς.»

Η ανοικτή πρόσβαση (Open Access) έκανε την εμφάνισή της περίπου το 2001 και ήταν μια πρωτοβουλία της ακαδημαϊκής και της ερευνητικής κοινότητας. Η Ανοικτή Πρόσβαση αποσκοπεί στην διάθεση του ερευνητικού υλικού προς το επιστημονικό κοινό ελεύθερα, χωρίς οικονομικούς περιορισμούς δηλαδή, χωρίς την ανάγκη ο ερευνητής να πληρώσει για να αποκτήσει πρόσβαση στο περιεχόμενο που τον ενδιαφέρει.² Γρήγορα έγινε ευρέως γνωστή στο επιστημονικό κοινό και έσπευσαν όλο ένα και περισσότεροι οργανισμοί να υιοθετήσουν την διαδικασία αυτή καθώς, επιστήμονες και ερευνητές ωφελήθηκαν και ωφελούνται ακόμα με την Ανοικτή Πρόσβαση.

Αναλυτικότερα, η Ανοικτή Πρόσβαση προϋποθέτει μια διαδικασία για να δώσει το τελικό αποτέλεσμα της έννοιας που έχει οριστεί. Ασχολείται με σημαντικές λεπτομέρειες που επεξεργάζεται ο εκδότης πριν την διαδικασία της δημοσίευσης προκειμένου, να διατεθεί το επιστημονικό περιεχόμενο ελεύθερο στο διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα, η ελεύθερη πρόσβαση ασχολείται αποκλειστικά με τα πνευματικά δικαιώματα που είναι σημαντικό κομμάτι καθώς, είναι απολύτως απαραίτητο ο κάθε συγγραφέας που δημοσιεύει το άρθρο του στο επιστημονικό περιοδικό πρέπει να μεριμνά για τα δικαιώματα του που έχει πάνω σε αυτό.

Επιπρόσθετα, η Ανοικτή Πρόσβαση ασχολείται με την διαδικασία της αξιολόγησης από ειδικούς (peer-review process³). Αυτό σημαίνει, ότι πριν δημοσιευθεί το άρθρο, υποχρεωτικά, περνάει από έλεγχο, συνήθως από έναν ή περισσότερα άτομα που είναι ειδήμονες πάνω στο αντικείμενο που αναλύει το άρθρο για να διασφαλιστεί η ποιότητα του. Ακόμα ένα χαρακτηριστικό που συνδέεται με την ελεύθερη πρόσβαση είναι η κάλυψη του κόστους της δημοσίευσης των άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά. Σε αυτή την διαδικασία, το κάθε ηλεκτρονικό επιστημονικό περιοδικό εφαρμόζει κάποιο οικονομικό μοντέλο που έχει

¹ openaccess.gr. (3 Οκτωβρίου, 2022). Τι είναι η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου, 2022, από www.openaccess.gr/el/oa-about.

² Suber, P. ([χ.χ.]). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.

³ Elsevier. (5 Οκτωβρίου, 2022). What is peer review?. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.

υιοθετήσει, προκειμένου να απαλλάξει τους χρήστες από κάθε οικονομικό περιορισμό για να την πλήρη πρόσβαση στο περιεχόμενο.

Στον θεσμό και στην έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης θεμελιώθηκαν δύο σημαντικές Διακηρύξεις αυτή της Βουδαπέστης και αυτής του Βερολίνου κατά τα χρονικά έτη 2002 και 2003, αντίστοιχα και αποτέλεσαν την αρχή για την υιοθέτηση της ελεύθερης πρόσβασης. Κοινό στοιχείο αποτελεί η αντίληψη της μετάβασης από την παραδοσιακή μέθοδο διάδοσης επιστημονικών πληροφοριών στην νέα, εξελιγμένη τεχνολογική μέθοδο το διαδίκτυο. Επιπλέον, σε αυτές τις δύο Διακηρύξεις γίνεται λόγος για την σκοπιμότητα και τον ρόλο που έχει το διαδίκτυο, ως λειτουργικό εργαλείο, για την Ανοικτή Πρόσβαση στη σύγχρονη εποχή καθώς, προσφέρει ένα μοναδικό συνδυασμό της πληροφορίας με την γνώση.

Όπως αναφέρει η Διακήρυξη της Πρωτοβουλίας της Βουδαπέστης για την Ανοικτή Πρόσβαση («*Budapest Open Access Initiative*»⁴) και η οποία δημοσιεύθηκε στις 14 Ιανουαρίου 2002, σκοπός της Ανοικτής Πρόσβασης είναι να επιτρέψει σε κάθε χρήστη να διαβάσει, να μεταμορφώσει, να αντιγράψει, να διανείμει, να εκτυπώσει, να αναζητήσει, ή να συνδεθεί με τα πλήρη κείμενα αυτών των άρθρων, να τα ανιχνεύσει για ευρετηρίαση. Αυτό επιτυγχάνεται με την προϋπόθεση ότι, όλες αυτές οι ενέργειες έχουν κάθε νόμιμο σκοπό (πνευματικά δικαιώματα) και καμία σχέση με χρηματοοικονομικά συμφέροντα και εμπορικούς σκοπούς. Για αυτό, αποσκοπεί η χρήση των αδειών (cc) ή αλλιώς *creative commons* που εξασφαλίζει ο συγγραφέας του άρθρου με τον εκδότη πριν δημοσιευθεί στο επιστημονικό περιοδικό. Καλούνται, λοιπόν, όλοι όσοι απαρτίζουν την ακαδημαϊκή κοινότητα να αποσύρουν οποιοδήποτε περιορισμό στην πρόσβαση στην πληροφορία, ώστε να επιτευχθεί η θεμελίωση της γνώσης ως δημόσιο αγαθό και πολιτιστική κληρονομιά⁵. Η συγκεκριμένη διακήρυξη κάνει λόγο και για το οικονομικό περιορισμό αλλά ακόμα και αυτό περιορίζεται και αποσύρεται, αρκεί να κατανοήσει η επιστημονική κοινότητα τη θεμελιώδη έννοια που αφομοιώνει η Ανοικτή Πρόσβαση.

Επιπλέον, η Διακήρυξη της Βουδαπέστης προτείνει δύο στρατηγικές που πρέπει να ακολουθούν όσοι επιλέγουν τον δρόμο της ελεύθερης πρόσβασης. Η πρώτη στρατηγική αφορά την αυτό-αρχειοθέτηση (*Self-Archiving*). Στην αυτό-αρχειοθέτηση (*Self-Archiving*) οι δημιουργοί δύνανται να καταθέσουν το έργο τους σε βάσεις βιβλιογραφικών δεδομένων, σε θεσμικά αποθετήρια, σε θεματικές ψηφιακές συλλογές ακόμα και σε προσωπική ιστοσελίδα, χωρίς να έχει υποστεί την διαδικασία της αξιολόγησης από κριτές ή να έχουν κριθεί κατάλληλα για δημοσίευση. Και η δεύτερη στρατηγική είναι η δημοσίευση έργων σε

---

⁴ BOAI. (5 Οκτωβρίου, 2022). Budapest Open Access Initiative. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/>.

⁵ BOAI. (5 Οκτωβρίου, 2022). Budapest Open Access Initiative. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/>.

ηλεκτρονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης που δημοσιεύουν επιστημονικό περιεχόμενο, έχουν υποστεί την διαδικασία της αξιολόγησης από ειδήμονες κριτές και είναι ελεύθερα προσβάσιμα χωρίς περιορισμούς για κάθε ενδιαφερόμενο.

Η Διακήρυξη της Βουδαπέστης αποτελεί ορόσημο για τον θεσμό της Ανοικτής Πρόσβασης και οι στρατηγικές που έχει θεμελιώσει είναι φανερά οι πιο συστηματικές και οργανωμένες για την λειτουργία της ελεύθερης πρόσβασης. Οι στρατηγικές αυτές αυξάνουν τις πιθανότητες εντοπισμού και αναγνωρισιμότητας ερευνητικού και ακαδημαϊκού περιεχομένου⁶ και μειώνονται οι οικονομικές και νομικές δυσκολίες που προκύπτουν, προκειμένου να διευκολυνθεί και να βελτιωθεί η χρήση και η πρόσβαση από το ενδιαφερόμενο κοινό⁷.

Σύμφωνα με, την Διακήρυξη του Βερολίνου για τη Ανοικτή Πρόσβαση στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες που συντάχθηκε στις 22 Οκτωβρίου 2003 (*«Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities»*)⁸ υποστηρίζεται, ότι οι υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη σύγχρονη εποχή, έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο, με τον οποίο μεταδίδεται η επιστημονική γνώση, οι οικονομικές απολαβές από αυτό και η πολιτιστική κληρονομιά σε παγκόσμιο επίπεδο. Στόχος της Διακήρυξης είναι να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που δημιουργούνται από το διαδίκτυο και να διασφαλίσουν την ποιότητα της γνώσης. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην Διακήρυξη η σκοπιμότητα που έχει το διαδίκτυο ως ένα λειτουργικό εργαλείο στην παγκόσμια επιστημονική γνώση αλλά και ποια η πολιτική που πρέπει να υιοθετηθεί από την πλευρά της επιστημονικής κοινότητας, των συντακτών, των βιβλιοθηκών, των ερευνητών, των φορέων χρηματοδότησης και των φορέων πολιτισμού. Επίσης, η Διακήρυξη στοχεύει στην ολοκληρωμένη διάδοση της πληροφορίας και γνώσης σε παγκόσμιο επίπεδο και ορίζει την Ανοικτή Πρόσβαση «ως μια ολοκληρωμένη πηγή ανθρώπινης γνώσης και πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει εγκριθεί από την επιστημονική κοινότητα»⁹. Προκειμένου να επιτευχθεί η πραγματοποίηση αυτού του οραματισμού, συνίσταται η εξασφάλιση του παγκόσμιου διαδικτύου ως ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον «βιώσιμο, διαδραστικό και

---

⁶ openaccess.gr. (29 Σεπτεμβρίου, 2022). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 29 Σεπτεμβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/intro.dot>.

⁷ Open Access Max-Planck-Gesellschaft. (25 Σεπτεμβρίου, 2022). Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>.

⁸ Open Access Max-Planck-Gesellschaft. (25 Σεπτεμβρίου, 2022). Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>.

⁹ Open Access Max-Planck-Gesellschaft. (25 Σεπτεμβρίου, 2022). Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>.

διαφανή» και ότι το περιεχόμενό και τα εργαλεία του λογισμικού θα είναι πάντα «ανοικτά, προσβάσιμα και συμβατά.»¹⁰

Τέλος, αυτό που επεξηγεί η Διακήρυξη του Βερολίνου είναι, ότι καθιερώνοντας την έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης είναι υποχρεωτική η δέσμευση ανάμεσα στον δημιουργό της γνώσης και σε εκείνον που θα την αποκτήσει και θα την διαθέσει ελεύθερα. Οι προϋποθέσεις αφορούν πρώτα τον δημιουργό και τον εκδότη, που εγγυώνται την διάδοση του έργου ελεύθερα, χωρίς κανένα περιορισμό στην αντιγραφή, στην χρήση, στην διανομή και στην προβολή για οποιονδήποτε επιστημονικό σκοπό. Και από την άλλη, η δέσμευση που υποχρεώνει τον δημιουργό να καταθέσει το πλήρες έργο του μαζί με την άδεια χρήσης περιεχομένου σε, τουλάχιστον, ένα αποθετήριο ή ιδρυματικό καταθετήριο ή κυβερνητικό οργανισμό που υποστηρίζει και επιδιώκει να υιοθετεί εξ ορισμού την έννοια και την λειτουργία την Ανοικτής Πρόσβασης.

1.1 Η Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η ανοικτή πρόσβαση υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) συμμετέχοντας ενεργά σε ευρωπαϊκά έργα, που δρουν και προωθούν την Ανοικτή Πρόσβαση. Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) δημιούργησε για την Ελλάδα την OpenAccess.gr¹¹, μία πρωτοβουλία που περιλαμβάνει όλη την δράση της Ανοικτής Πρόσβασης στην Ελλάδα και υποστηρίζει την πολιτική και τους θεσμούς της. Πέρα από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), ένας άλλος οργανισμός στην χώρα μας που υποστηρίζεται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) και που υποστηρίζει την ελεύθερη πρόσβαση, είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Ε.Α.Β) και ευρέως γνωστός ως HEAL-Link. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Ε.Α.Β.) εξέδωσε τον Ιούνιο του 2018 την διακήρυξη που υποστηρίζει θερμά την Ανοικτή Πρόσβαση και τον θεσμό της και αποτυπώνει τα προβλήματα που συναντά η Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα και ορίζει πρωτοβουλίες για την βελτίωση της¹². Στη διακήρυξη αναφέρει με κατανοητό τρόπο το πόσο υποστηρίζει τον θεσμό της ελεύθερης πρόσβασης χωρίς περιορισμούς και ότι αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας. Όμως, το μείζον ζήτημα της Ανοικτής Πρόσβασης στην Ελλάδα που απασχολεί την επιστημονική κοινότητα είναι η μετάβαση της ελεγχόμενης πρόσβασης

¹⁰ Open Access Max-Planck-Gesellschaft. (25 Σεπτεμβρίου, 2022). Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>.

¹¹ openaccess.gr. (9 Οκτωβρίου, 2022). Η Ανοικτή Πρόσβαση στο ΕΚΤ. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.openaccess.gr/el/oa-ekt>.

¹² HEAL Link Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (10 Οκτωβρίου, 2022). Διακήρυξη για την Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.heal-link.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CF%87%CF%84%CE%AE-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84/>.

στην γνώση και πληροφορία επ'αμοιβής στην εξ'ορισμού ελεύθερη πρόσβαση. Παρόλο που ολοένα και περισσότεροι συγγραφείς επιστημονικών έργων δημοσιεύουν το έργο τους στο ιδρυματικό αποθετήριο στο οποίο ανήκουν (αυτό-αρχαιοθέτηση), τα επιστημονικά περιοδικά στην Ελλάδα εξακολουθούν να χρησιμοποιούν το συνδρομητικό μοντέλο περιορίζοντας την διάδοση της γνώσης και καθιστώντας ακόμα περισσότερο την δυσκολία εξοικονόμησης πόρων.

Στόχος της διακήρυξης είναι η μετατροπή όλων των επιστημονικών περιοδικών σε καθεστώς Ανοικτής Πρόσβασης και κατάργηση του συνδρομητικού μοντέλου, με ταυτόχρονη χρήση νέων και βελτιωμένων μορφών εκδόσεων Ανοικτής Πρόσβασης. Επίσης, γίνεται έκκληση σε όλους που ανήκουν στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στους αντίστοιχους εκδοτικούς οίκους, την προτροπή τους για συνεργασίες σε πρωτοβουλίες για την ανοικτή πρόσβαση που θα αποδώσει όφελος στην ακαδημαϊκή κοινότητα και γενικότερα στην κοινωνία ξεκινώντας από το πιο απλό βήμα να προτρέψουν όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα τους επιστήμονες να δημοσιεύσουν τα επιστημονικά έργα τους στα ακαδημαϊκά αποθετήρια που ανήκουν αμέσως μετά την έγκρισή τους για δημοσίευση.

Κλείνοντας, στην δήλωση που έκανε η HEAL-Link αναφέρει ότι, βρίσκεται σε μία συνεχή προσπάθεια να θεσπίσει την διεθνή πρωτοβουλία που επικρατεί αυτή την στιγμή, και αυτή είναι να καταφέρει, στο μέγιστο, την μετατροπή των επιστημονικών περιοδικών από την συνδρομή (subscription) που απαιτείται, να έχουν ελεύθερη πρόσβαση χωρίς περιορισμούς. Στην Ελλάδα, τα επιστημονικά άρθρα που είναι ανοικτής πρόσβασης σε μεγάλο ποσοστό έχουν δημοσιευθεί στα ιδρυματικά αποθετήρια που μπορεί να ανήκει ο συγγραφέας. Συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για την επιλογή της αυτό-αρχαιοθέτησης, μίας «οδού» που οι δημιουργοί των έργων παροτρύνονται να δημοσιεύσουν στο ακαδημαϊκό ίδρυμα που ανήκουν, χωρίς το έργο τους να έχει υποστεί την διαδικασία της αξιολόγησης. Πάρα ταύτα, τα περισσότερα ακαδημαϊκά ιδρύματα υιοθετούν το οικονομικό μοντέλο της συνδρομής (subscription) καθώς, το προνόμιο είναι, ότι ευνοούνται από τα έσοδα για την κάλυψη των εξόδων της δημοσίευσης, αλλά δεν μπορούν να καλύψουν όλες τις ανάγκες των χρηστών. Η συνδρομή που αναγκάζεται ο κάθε χρήστης να πληρώσει, δεν τους εξασφαλίζει απόλυτη πρόσβαση σε όλα τα άρθρα του επιστημονικού περιοδικού, άρα έχει περιορισμό στην χρήση του και αυτό γίνεται από τους όρους και τις προϋποθέσεις που χρησιμοποιεί ο εκδότης¹³.

---

¹³ HEAL- Link Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (3 Οκτωβρίου, 2022). Διακήρυξη για την Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.heal-link.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CF%87%CF%84%CE%AE-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84/>.

Στην Ελλάδα, οι πρωτοβουλίες που έχουν παρθεί από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), μέσω την ανάπτυξης του e-Publishing¹⁴, μιας υπηρεσίας που στοχεύει στην ανάπτυξη της παροχής της ελεύθερης πρόσβασης στο ψηφιακό ακαδημαϊκό περιεχόμενο, στην οργάνωση, την τεκμηρίωση, την διαχείριση και την διάδοση του επιστημονικού περιεχομένου αλλά και την παροχή συμβουλών που αφορούν την δημοσίευση άρθρων Ανοικτής Πρόσβασης και συμβουλές περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας¹⁵ αποτελούν τους βασικούς θεσμούς για την σωστή και αποτελεσματική λειτουργία της ελεύθερης πρόσβασης χωρίς περιορισμούς στην κοινωνία.

1.2 Ποια είναι τα οφέλη της Ανοικτής Πρόσβασης

Η Ανοικτή Πρόσβαση προσφέρει γνώση σε όλους. Τα οφέλη της Ανοικτής Πρόσβασης απευθύνεται σε διάφορους ομάδες και παρέχει τον συνδυασμό πληροφορίας και γνώσης, πράγμα που το καθιστά ένα πολύτιμο θησαυρό στην σύγχρονη εποχή. Συγκεκριμένα, οι ομάδες, οι οποίες οφείλονται από την Ανοικτή Πρόσβαση είναι αυτές των ερευνητών, των ακαδημαϊκών (καθηγητές, φοιτητές), των καθηγητών και μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και γενικά, πάσης φύσεως ανθρώπων που αναζητούν έγκυρα δεδομένα. Οι ομάδες αυτές οφείλονται γιατί, αποκτούν άμεση και ελεύθερη πρόσβαση στο επιστημονικό περιεχόμενο, στην πληροφορία και μπορούν να διαχειρίζονται το περιεχόμενο, εύκολα εντοπίζοντας τις πληροφορίες που αναζητούν.

Οι επιχειρήσεις και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί είναι δύο ακόμα ομάδες που υποστηρίζουν τη Ανοικτή Πρόσβαση και οφείλονται από αυτή λόγω της άμεσης και ελεύθερης πρόσβασης στο επιστημονικό περιεχόμενο και κυρίως, σε ερευνητικά αποτελέσματα. Η δυνατότητα πρόσβασης θα οδηγήσει τις επιχειρήσεις και τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς στη δημιουργία και την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών, προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας που υπάρχει στο χώρο αυτόν. Επιπρόσθετα, ανοίγουν δρόμοι για νέες συνεργασίες και νέα επιτεύγματα μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας και των επιχειρήσεων και των μη κερδοσκοπικών οργανισμών, καθώς αυτό οφείλεται στην λειτουργικότητα που επιφέρει μια αξιόπιστη συνεργασία¹⁶.

Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και οι βιβλιοθήκες τους είναι μία επιπλέον ομάδα που οφείλεται από την Ανοικτή Πρόσβαση. Μέσω της Ανοικτής Πρόσβασης αποκτούν τα άρθρα μια διεθνή αναγνώριση καθώς, αναγνωρίζεται ο τόπος έκδοσής τους και οι συγγραφείς

¹⁴ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. (12 Οκτωβρίου, 2022). e-Publishing. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://epublishing.ekt.gr/el/terms-of-use>.

¹⁵ Aspasia Togia, Eleftheria Koseoglou, Sofia Zapounidou, Nikolaos Tsigilis. Open Access Infrastructure in Greece: Current Status, Challenges and Perspectives. ELPUB 2018, Jun 2018, Toronto, Canada.

¹⁶ openaccess.gr. ([χ.χ.]). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/users.dot>

αποκτούν μία διαχρονική προβολή και ανάδειξη του έργου τους σε διεθνές επίπεδο, οπότε γίνεται λόγος για την αξιοπιστία της έκδοσης. Παράλληλα, και εξίσου σημαντικό, είναι η ιδιότητα που αποκτά το έργο του δημιουργού. Η διατήρηση του έργου στο ψηφιακό περιβάλλον και οι βιβλιοθήκες μαζί με τα ιδρύματα, εξασφαλίζουν χρηματικά ποσά (χορηγήσεις) προκειμένου να διασφαλιστεί η ύπαρξη του άρθρου στο διηνεκές, αλλά και την δυνατότητα ανάπτυξης σύγχρονων και ποιοτικών υπηρεσιών που θα οδηγεί την αποτελεσματικότερη διαχείριση της έρευνας και στην μείωση του κόστους συνδρομών.¹⁷

Επιπλέον, οι ενδιαφερόμενοι ακαδημαϊκοί και ερευνητές που βρίσκονται σε με συνεχή και διαρκή αναζήτηση για την εκπόνηση διάφορων εργασιών οφείλονται από την Ανοικτή Πρόσβαση, γιατί τους προσφέρεται άμεση και ελεύθερη πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων που εμπεριέχουν έγκυρο επιστημονικό περιεχόμενο. Ακόμα, όσο συχνή είναι η αναζήτηση ενός περιοδικού ή άρθρου από ερευνητικό περιβάλλον τόσο αυξάνεται και η δημοτικότητα, αναγνωρισιμότητα και αναγνωσιμότητα ενός άρθρου ή περιοδικού. Αυτόματα, δημιουργούνται ειδικά εργαλεία που παρακολουθούν και διαχειρίζονται την αντίστοιχη πορεία του επιστημονικού έργου και διατηρούν το επιστημονικό υλικό, σύμφωνα με διεθνή πρότυπα για να παραμένει αναλλοίωτο στο διαδίκτυο και ελεύθερα προσβάσιμο.¹⁸

Ως επί το πλείστον, γίνεται λόγος για εύρεση επιστημονικών άρθρων από όλες αυτές της ομάδες ανθρώπων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Αυτή η συνεχής αναζήτηση και τα αποτελέσματα που εξάγονται, οδηγούν στην απόκτηση δημοσιότητας των άρθρων και με αυτό τον τρόπο, αποκτούν τα άρθρα μεγαλύτερο δείκτη απήχησης χάρη στην αναγνωρισιμότητα και την δημοτικότητά τους. Επιπλέον, όσο πιο δημοφιλές γίνεται το άρθρο στην επιστημονική κοινότητα, τόσο περισσότερο θα απασχολεί την επιστημονική κοινότητα στο μέλλον και το άρθρο θα διατηρείται και θα ελέγχεται στο διαδίκτυο.

1.3 Κατηγορίες Ανοικτής Πρόσβασης

Το θέμα της ανοικτή πρόσβασης στην επιστημονική πληροφόρηση έχει πλέον αναδειχθεί σε μείζον θέμα και προβλέπεται να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που οι επιστήμονες διακινούν και διαχειρίζονται την πληροφορία. Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό, είναι ότι, σπάνια υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο τελικός χρήστης θα επωμιστεί χρηματικό βάρος (online subscription) αφού, κατά κύριο λόγο, το χρηματικό κόστος καλύπτεται αποκλειστικά και μόνο από τον εκδοτικό οίκο. Ο κύριος λόγος που οι συγγραφείς

---

¹⁷ openaccess.gr. ([χ.χ.]). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/users.dot>

¹⁸ openaccess.gr. ([χ.χ.]). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/future.dot>.

επιλέγουν να δημοσιευθεί το έργο τους ελεύθερα στο διαδίκτυο χωρίς περιορισμούς είναι για να μπορέσουν να βελτιώσουν τον δείκτη απήχησης της έρευνάς τους με υψηλή προβολή.¹⁹

Σε αυτή την περίπτωση έχουν δημιουργηθεί με τον πάροδο του χρόνου κατηγορίες ανοικτής πρόσβασης λόγω του ότι, δεν ακολουθούν ή δεν μπορούν να υιοθετήσουν όλοι οι εκδοτικοί οίκοι κατά λέξη τον όρο «Ανοικτή Πρόσβαση» όπως έχει οριστεί πιο πάνω. Μέχρι και σήμερα, διακρίνονται τρεις κύριες κατηγορίες:

α) *Gold open access*

Στην «χρυσή» οδό (Gold open access) η διαδικασία αφορά ως εξής, ο συγγραφέας δημοσιεύει αποκλειστικά και μόνο το άρθρο του στο επιστημονικό περιοδικό στο οποίο επιθυμεί, χωρίς αυτό να έχει δημοσιευθεί αλλού στο παρελθόν, διατηρώντας τα πνευματικά δικαιώματα που τον περιβάλλουν. Συναινώντας σε αυτή την διαδικασία ο εκδότης θα διαθέσει κατευθείαν το άρθρο ελεύθερα στο διαδίκτυο, χωρίς κανένα περιορισμό, και έχοντας, βέβαια, φροντίσει το άρθρο να έχει περάσει από την αξιολόγηση από ειδικούς (*peer-review process*). Σε αυτή την περίπτωση, οι άδειες ανοικτού περιεχομένου που συνδέονται με την «χρυσή» ανοικτή πρόσβαση παρέχουν ευρεία δικαιώματα εκμετάλλευσης και η άμεση διαθεσιμότητα επιτυγχάνουν επίσης, ένα επίπεδο ορατότητας που έχει θετικό αντίκτυπο στο πόσο ευρέως διαδίδεται μια δημοσίευση και πόσο συχνά αναφέρεται²⁰.

Με την επιλογή αυτής της οδού, συνήθως, επικρατεί η υποχρεωτική κάλυψη του κόστους της δημοσίευσης του άρθρου από τον συγγραφέα αντί του εκδότη. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται *Article Processing Charges* ή αλλιώς *APC*. Είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι, σε αυτή την περίπτωση ο συγγραφέας συνεχίζει να διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα για το άρθρο του. Οπότε, το άρθρο διατίθεται για κοινή χρήση και επαναχρησιμοποίηση μέσω των αδειών των Creative Commons ή παρόμοιων αυτών ελεύθερα στο διαδίκτυο για τους χρήστες²¹.

β) *Green open access*

Αντίθετα όμως, στην green open access η διαδικασία έχει να κάνει ως εξής, ο συγγραφέας δεν έχει τον περιορισμό να δημοσιεύσει το άρθρο του αποκλειστικά και μόνο σε ένα επιστημονικό περιοδικό. Δεν προσφέρει το ίδιο νομικό πλαίσιο στην άδεια χρήσης περιεχομένου. Η διαδικασία αυτή καλείται «αυτό-αρχειοθέτηση» και στην αγγλική ορολογία ονομάζεται *self-archiving*. Στην ουσία, ο συγγραφέας επιλέγει να διαθέσει ένα αντίγραφο του

¹⁹ Cockerill, M. (2007, 1 Ιανουαρίου). Pricing, business models and open access: Status quo vs. Apocalypse Information Services and Use 27, (4). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.academia.edu/2893342/Pricing_business_models_and_open_access_Status_quo_vs_Apocalypse.

²⁰ Beall, J. (2013). Predatory publishing is just one of the consequences of gold open access Learned Publishing 26, (2). Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2022, από <http://eprints.rclis.org/23485/1/Learned%20Publishing%20article.pdf>.

²¹ Suber, P. (Ιχ.χ.). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.

έργου του στο διαδίκτυο για να παραχθεί δωρεάν και ελεύθερα στο διαδίκτυο²². Αυτό που θα καταθέσει ο συγγραφέας μπορεί να είναι ένα άρθρο από ένα περιοδικό, είτε ένα κεφάλαιο από ένα βιβλίο κ.λπ. Άρα, δεν υπάρχει περιορισμός ως προς την πρωτότυπη δημοσίευση. Και ο λόγος είναι ότι, κάλλιστα, ο συγγραφέας μπορεί να έχει ήδη δημοσιεύσει το άρθρο κάπου αλλού, είτε είναι σε μία προσωπική ιστοσελίδα είτε σε ένα αποθετήριο²³.

Στην συγκεκριμένη διαδικασία, υπάρχουν τρεις εκδοχές του προτεινόμενου άρθρου κατά την δημοσίευσή του. Αυτές είναι α) η *preprint version*²⁴, β) η *postprint version* ή γ) και οι δύο μαζί. Στην πρώτη εκδοχή είναι οποιαδήποτε έκδοση πριν από την αξιολόγηση από ειδικούς και συνήθως, είναι η έκδοση που υποβλήθηκε στο περιοδικό από τον συγγραφέα. Στην δεύτερη εκδοχή είναι εκείνη η έκδοση του αντίγραφου που εγκρίθηκε από την αξιολόγηση από τους ειδικούς επιστήμονες. Όμως, εδώ, υπάρχει ένα χαρακτηριστικό: είτε το αντίγραφο αυτό να έχει περάσει από την αξιολόγηση (*peer-review process*) αλλά να μην έχει υποβληθεί σε επεξεργασία (*copy editing*), είτε να έχει αξιολογηθεί από τους ειδικούς και να έχει υποβληθεί σε επεξεργασία (*copy editing*). Σε αυτή την περίπτωση, οι περισσότεροι εκδότες ζητούν την δεύτερη εκδοχή από τους δημιουργούς των έργων (*post-print version*).

γ) *Hybrid open access*

Η *Hybrid open access* είναι σχετικά μία καινούργια κατηγορία της ανοικτής πρόσβασης που υιοθετείται από πολλούς εκδότες τα τελευταία χρόνια. Εκείνοι που επιλέγουν την «υβριδική» ελεύθερη πρόσβαση την επιλέγουν, γιατί στην ουσία αυτού του είδους ανοικτής πρόσβασης προσφέρει τον συνδυασμό των δύο παραπάνω κατηγοριών, αυτόν την «gold» και της «green» *open access*. Τα περιοδικά αυτά, στην ουσία, συνδυάζουν τα άρθρα που είναι και ανοικτής και κλειστής πρόσβασης²⁵. Ο εκδότης παρέχει μεμονωμένη πρόσβαση στους χρήστες σε άρθρα που οι συντάκτες τους έχουν καταβάλει το χρηματικό αντίτιμο του κόστους δημοσίευσης (*publication fee*)²⁶. Επιπλέον, οι εκδότες που χρησιμοποιούν αυτή την κατηγορία, για να μπορέσουν να διαθέσουν τα άρθρα, συνήθως, τους παρέχεται μερικώς χρηματοδότηση από τις συνδρομές που καταβάλλουν οι χρήστες (*subscription*)²⁷.

²² Harnad, S. (2001, 26 Απριλίου). The self-archiving initiative Nature 410. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.nature.com/articles/35074210#article-info>.

²³ Björk, B. C., Laakso, M., Welling, P., & Paetau, P. (2014). Anatomy of green open access. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65(2), 237-250. https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/10138/157659/Bj_rk_Laakso_Welling_Paetau_2014_Anatomy_of_Green_OA.pdf?sequence=3

²⁴ Madalli, D. (2015). *Concepts of openness and open access*. Paris, France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

²⁵ Laakso, M., & Björk, B-C. (2016). Hybrid Open Access – a longitudinal study. *Journal of Informetrics*, 10(4), 919-932. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2016.08.002>

²⁶ Suber, P. ([χ.χ.]). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.

²⁷ Suber, P. ([χ.χ.]). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.

Με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται ότι, δημιουργούνται και επιπλέον κατηγορίες της Ανοικτής Πρόσβασης. Μερικές από αυτές είναι οι εξής παρακάτω:

Το FAIR data²⁸ είναι ένας είδος «οδού» ανοικτής πρόσβασης που έκανε την εμφάνισή του, επίσημα το 2016 και περιγράφει με μεγαλύτερη σαφήνεια τον όρο «ανοικτή πρόσβαση», καθώς αυτό που το χαρακτηρίζει είναι η ευκολία στην εύρεση, στη πρόσβαση, στην διαλειτουργικότητα και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων. Σύμφωνα με τις αρχές που υποστηρίζει το «FAIR data», σκοπός του είναι η δυνατότητα των υπολογιστικών συστημάτων να εντοπίζουν, να αποκτούν γρήγορη πρόσβαση, να κατέχουν διαλειτουργικότητα και να επαναχρησιμοποιούν δεδομένα χωρίς την ανθρώπινη παρέμβαση²⁹. Οι δυνατότητες που προσφέρει το FAIR data είναι αρκετές. Λόγω του μεγάλου όγκου δεδομένων που έχουν συσσωρευτεί από τον άνθρωπο στο διαδίκτυο και την πολυπλοκότητα που έχει δημιουργηθεί εξαιτίας αυτού, τα μεταδεδομένα που χρησιμοποιεί το FAIR data καταστούν πιο εύκολη την εξαγωγή έγκυρων δεδομένων και πληροφοριών. Ακολουθώντας τον δρόμο του «FAIR data» το περιοδικό που υιοθετεί αυτή την οδό, κατέχει μια διαφανή δομή ιδιοκτησίας που ελέγχεται από την επιστημονική κοινότητα αλλά ο συγγραφέας του έργου διατηρεί τα πνευματικά του δικαιώματα. Επίσης, τα άρθρα εκείνα που επιλέγονται να είναι ανοικτής πρόσβασης χρησιμοποιούν κατά αποκλειστικότητα άδεια χρήσης περιεχομένου για ανοικτή πρόσβαση και δεν επιβάλλεται κατά την δημοσίευσή τους, σε καμία περίπτωση, στον συγγραφέα ή στο ίδρυμα που ανήκει ο συγγραφέας χρηματική δαπάνη. Αλλά τυχόν αμοιβές που μπορούν να υποβληθούν για λογαριασμό του περιοδικού στον αντίστοιχο εκδότη είναι αρκετά χαμηλές, ανάλογα με το έργο το οποίο υποβάλλεται προς δημοσίευση³⁰.

Μία ακόμα καινούργια κατηγορία ανοικτής πρόσβασης, είναι η diamond/ platinum open access. Στην diamond/ platinum open access, υπάρχουν εκδότες περιοδικών που δεν χρησιμοποιούν την διαδικασία APCs (*Article processing charges*) για τους συγγραφείς, ούτε επιβάλλουν την συνδρομή στους χρήστες (*subscription*) για να διαθέσουν ελεύθερα τα άρθρα ηλεκτρονικά, αλλά το κόστος δημοσίευσης καλύπτεται είτε από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα είτε από κυβερνητικές επιχορηγήσεις³¹. Σε αυτή την περίπτωση της *diamond open access* οι εκδότες παρέχουν το υλικό σε όλους τους ενδιαφερόμενους αναγνώστες χωρίς χρεώσεις για να αποκτήσουν ελεύθερη πρόσβαση ακόμα και στα ενδιαφερόμενα ιδρύματα, όπως είναι για παράδειγμα, οι βιβλιοθήκες. Επίσης, οι συγγραφείς ή τα ιδρύματά τους δεν χρειάζεται να

---

²⁸ FAIR data: Findable Accessible Interoperable Reusable <https://www.go-fair.org/>

²⁹ FAIR data: FAIR Principles <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

³⁰ Eve, M. P., Rooryck, J., & De Vries, S. C. (2017, June). The transition to Open Access: the state of the market, offsetting deals, and a demonstrated model for Fair Open Access with the Open Library of Humanities. In *ELPUB* (pp. 118-128).

³¹ Normand, Stephanie. 2018. "Is Diamond Open Access the Future of Open Access?". *The IJournal: Student Journal of the Faculty of Information* 3 (2). Toronto, Canada. <https://theijournal.ca/index.php/ijournal/article/view/29482>.

πληρώσουν τέλη δημοσίευσης, έξοδα επεξεργασίας άρθρου ή άλλες χρεώσεις για τη δημοσίευση των άρθρων³².

Η black open access³³, όπου, σε αυτή την περίπτωση, λόγω του ότι, πολλοί είναι εκείνοι που προσπαθούν να παραβιάσουν τα πνευματικά δικαιώματα των έργων των συγγραφέων (copyright), αποφασίζουν οι εκδότες να επιβάλλουν χρέωση στους χρήστες που θα έχουν την δυνατότητα να μοιράζονται αντίγραφα των άρθρων μόνο άτομα που έχουν επίσης, συνδρομή με το περιοδικό³⁴. Επί της ουσίας, τα άρθρα που δεν ενσωματώνουν κάποια άδεια χρήσης περιεχομένου, εκτίθεται σε τέτοιο μεγάλο βαθμό, που παρέχεται σε όποιον έχει πρόσβαση σε αυτό να το αντιγράψει και να το εκμεταλλευτεί στο μέγιστο βαθμό που του παρέχεται η πρόσβαση σε αυτό³⁵.

Μία ακόμα κατηγορία Ανοικτής Πρόσβασης είναι η bronze open access, όπου, σε αυτή την κατηγορία τα άρθρα ανοικτής πρόσβασης, δημοσιεύονται και μπορούν να προβληθούν ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του περιοδικού αλλά, υπάρχει η περίπτωση να μην μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν και αυτό γιατί, δεν έχουν κάποια αναγνωρισμένη άδεια χρήσης.³⁶

Συνοψίζοντας, ως προς την ανοικτή πρόσβαση, παρατηρείται ότι, πέρα από τρία βασικά μοντέλα της ανοικτής πρόσβασης («gold», «green» και «hybrid») με την πάροδο του χρόνου προκύπτουν όλο ένα και περισσότερα μοντέλα που επιθυμούν, με οποιοδήποτε τρόπο, να υιοθετήσουν την ελεύθερη πρόσβαση (Open Access). Παρόλα αυτά, οι κύριες κατηγορίες της ανοικτής πρόσβασης είναι οι δύο πρώτες που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή, η «green open access» και η «gold open access». Σε αυτές τις δύο κατηγορίες βασίζονται τα περισσότερα ηλεκτρονικά Επιστημονικά περιοδικά που είναι ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο και συνεχίζουν, ακόμα και σήμερα, να τις χρησιμοποιούν.

---

³² City Research Online. (2013). The diamond model of open access publishing: Why policy makers, scholars, universities, libraries, labour unions and the publishing world need to take non-commercial, non-profit open access serious. Ανακτήθηκε 3 Νοεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/3078/>.

³³ Harrington, R. (2017, June 1). Diamond open access, societies and mission. The Scholarly Kitchen. <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2017/06/01/diamond-open-access-societies-mission/>

³⁴ Björk, B. (2017, 7 Φεβρουαρίου). Gold, green, and black open access. *Learned Publishing* 30, (2). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/leap.1096>.

³⁵ Björk, B. (2017, 7 Φεβρουαρίου). Gold, green, and black open access. *Learned Publishing* 30, (2). Ανακτήθηκε 3 Νοεμβρίου, 2022, από <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/leap.1096>.

³⁶ Piwowar H, Priem J, Larivière V, Alperin JP, Matthias L, Norlander B, Farley A, West J, Haustein S. 2018. The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles. *PeerJ* 6:e4375 <https://doi.org/10.7717/peerj.4375>

2. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ (peer-review process)

Στην επιστημονική κοινότητα η διαδικασία της αξιολόγησης (peer-review process) είναι η διαδικασία κατά την οποία μια ομάδα κριτών, που συνήθως είναι επιστήμονες που ειδικεύονται πάνω στον τομέα στον οποίο αξιολογούν, τους αναθέτεται η αξιολόγηση ενός επιστημονικού άρθρου πριν την δημοσίευσή του. Συνήθως, η διαδικασία αυτή είναι παραμένει ανώνυμη τις περισσότερες φορές και ο συγγραφέας δεν γνωρίζει τα άτομα που αξιολογούν το έργο του και αντίστροφα. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια η ανωνυμία των αξιολογητών δεν χρησιμοποιείται από όλους τους εκδότες. Ο εκδότης επιθυμεί να γνωρίζει πριν την δημοσίευση του άρθρου εάν είναι κατάλληλο για δημοσίευση. Κατά την αξιολόγηση εντοπίζεται η εγκυρότητα του άρθρου, αν δηλαδή, υπάρχει λογοκλοπή, αν καλύπτει την θεματολογία που υποστηρίζει το περιοδικό, αν διατηρεί τα πρότυπα ποιότητας που επιθυμεί ο εκδότης, την βελτίωση της απόδοσης και τέλος, την αξιοπιστία του. Σήμερα, η αξιολόγηση από επιστημονικούς κριτές τείνει να είναι η μόνη ευρέως αποδεκτή μέθοδος για την επικύρωση μιας έρευνας πριν την δημοσίευσή της.³⁷

Συνήθως, η αξιολόγηση πραγματοποιείται από έναν ή περισσότερα άτομα οι οποίοι εξειδικεύονται στον σχετικό επαγγελματικό τομέα. Μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ανάλογα με τον τύπο της δραστηριότητας και το πεδίο ή το επάγγελμα στο οποίο ασκείται η δραστηριότητα, παραδείγματος χάριν, οι κοινωνικές επιστήμες, όπως είναι η επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας και άλλες πολλές. Πιο συγκεκριμένα, η επιστημονική αξιολόγηση αφορά την διαδικασία της υποβολής ενός ακαδημαϊκού έργου, μιας έρευνας ή ιδεών ενός συγγραφέα στην εξέταση άλλων εμπειρογνώμων στον ίδιο πάντα τομέα, προτού δημοσιευθεί επίσημα σε ένα επιστημονικό περιοδικό. Η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητη και πολύ σημαντική καθώς έτσι, βοηθά τον εκδότη να αποφασίσει εάν θα πρέπει να γίνει δεκτή η εργασία, με αναθεωρήσεις ή να απορριφθεί.

Η αξιολόγηση από επιστημονικούς κριτές μπορεί να χωριστεί σε διάφορες κατηγορίες. Αρχικά, από την πλευρά του συγγραφέα πρέπει να γίνουν κάποιες ενέργειες. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας θα πρέπει να γνωρίζει τους κανόνες με τους οποίους λειτουργεί το περιοδικό στο οποίο έχει επιλέξει να δημοσιεύσει το άρθρο του και αυτό γιατί, κάθε περιοδικό διαθέτει διαφορετικές διαδικασίες αξιολόγησης.

Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία της αξιολόγησης είναι σχετικά μία απλή ενέργεια από την πλευρά του συγγραφέα. Ο συγγραφέας υποβάλλει ηλεκτρονικά το έργο του και στην συνέχεια, λαμβάνει την εργασία ο εκδότης και την αναθέτει στον κριτή ή την ομάδα κριτών

---

³⁷ Elsevier. (5 Οκτωβρίου, 2022). What is peer review?. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.

αξιολόγησης που έχει ορίσει ο εκδότης. Έπειτα, ο κριτής ή η ομάδα κριτών εκτιμά την εργασία. Εάν απορριφθεί, ο συγγραφέα μπορεί να ξανά υποβάλλει την εργασία του αλλά αυτή την φορά με διορθώσεις που αρχικά είχαν επισυναφθεί από τους κριτές αξιολόγησης. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μπορεί να χρειαστεί περαιτέρω αξιολόγηση και αυτό λογικά θα χρειαστεί χρόνο περισσότερο και ίσως να καθυστερήσει τη δημοσίευση του άρθρου. Οπότε, όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία της αξιολόγησης, παραδίδεται στον εκδότη και το επόμενο στάδιο είναι η διαδικασία της δημοσίευσης³⁸.

Η αξιολόγηση μπορεί να διακριθεί σε επτά διαφορετικές μεθόδους ή είδη³⁹ στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Η πρώτη μέθοδος ονομάζεται Single-blind review. Σε αυτό το είδος της αξιολόγησης υπάρχει πλήρης ανωνυμία των αξιολογητών από τον συγγραφέα. Αυτό γίνεται, επειδή υπάρχει η περίπτωση οι αξιολογητές να επηρεαστούν από τους συγγραφείς. Επίσης, η ανωνυμία βοηθά στην περίπτωση που υπάρξει αυστηρή κριτική να μην στοχοποιηθούν οι κριτές από τους συγγραφείς. Επιπλέον, ένας άλλος λόγος που επικρατεί η ανωνυμία, είναι γιατί μπορεί να εννοηθεί ότι, οι αξιολογητές μπορεί να καθυστερήσουν την δημοσίευση του άρθρου τους. Η διαδικασία αυτή είναι η κλασική μέθοδος αξιολόγησης, η πιο συχνή που χρησιμοποιείται από σχεδόν όλους τους εκδοτικούς οίκους. Η δεύτερη μέθοδος ονομάζεται Double-blind review. Σε αυτή την μέθοδο ο συγγραφέας δεν γνωρίζει για το όνομα του κριτή που τον αξιολογεί και αντίστροφα. Τα πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου είναι κατά βάση δύο. Πρώτον, με την πλήρη ανωνυμία και από την πλευρά του συγγραφέα και από την πλευρά του κριτή, δεν μπορεί να υπάρξει διάκριση, εάν ο συγγραφέας στο χώρο τον οποίο απευθύνεται έχει κάποια φήμη. Η αξιολόγηση παραμένει αντικειμενική. Και δεύτερον, η ανωνυμία του συγγραφέα περιορίζει τη μεροληψία του κριτή που έχει να κάνει για παράδειγμα, με το φύλο του συγγραφέα, την καταγωγή του, την ακαδημαϊκή και επαγγελματική του κατάρτιση. Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό δεν ισχύει πάντοτε και αυτό γιατί, υπάρχουν περιπτώσεις που μπορούν οι κριτές αξιολόγησης να αναγνωρίσουν το τύπο γραψίματος ενός συγγραφέα. Αυτό αυτόματα, κάνει δύσκολο την διαδικασία της απόλυτης ανωνυμίας.⁴⁰ Η τρίτη μέθοδος ονομάζεται Triple-blind review. Σε αυτή την μέθοδο διαδικασίας ανώνυμοι είναι και ο κριτής και συγγραφέας αλλά αυτή την φορά, η ανωνυμία τους επικρατεί και στον εκδότη. Η διαδικασία αυτή έχει ως στόχο, όπως και η δεύτερη μέθοδος, να περιοριστούν τυχόν διακρίσεις. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να τονιστεί ότι, υπάρχει βαθμός δυσκολίας και πολυπλοκότητας εξαιτίας αυτού του είδους της ανωνυμίας και επιπλέον, όπως και στην δεύτερη μέθοδο, μπορεί να υπάρχει ανωνυμία αλλά υπάρχουν

---

³⁸ Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Peer Review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/author-resources/Journal-Authors/submission-peer-review/peer-review.html>.

³⁹ Elsevier B.V.. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.

⁴⁰ Elsevier B.V.. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.

αρκετές πιθανότητες, να αναγνωρισθεί ο χαρακτήρας γραψίματος του συγγραφέα. Η τέταρτη μέθοδος αξιολόγησης ονομάζεται Open review⁴¹. Η «ανοικτή» αξιολόγηση αποσκοπεί στην περίπτωση, όπου η αξιολόγηση δεν είναι ανώνυμη. Ο συγγραφέας γνωρίζει την ταυτότητα του κριτή και το ίδιο επίσης αντίστροφα, ισχύει και για τον κριτή. Η επόμενη μέθοδος αξιολόγησης ονομάζεται Transparent Peer-review⁴² και αφορά την «διαφανή» αξιολόγηση, όπου η ταυτότητα του συγγραφέα αποκαλύπτεται για τον κριτή ή τους κριτές της αξιολόγησης όμως, στο τέλος της διαδικασίας, ο κριτής ή οι κριτές επιλέγουν, εάν επιθυμούν να γίνει η αποκάλυψη τους ονόματος του ή των ονομάτων τους. Εν συνεχεία, υπάρχει και η μέθοδος αξιολόγησης που ονομάζεται Collaborative⁴³ και αναφέρεται στην συνεργασία που υπάρχει μεταξύ συγγραφέα και κριτή ενός ή περισσότερων για να επιχειρήσουν να βελτιώσουν το έργο που αξιολογούν ή στη συνεργασία που προκύπτει μεταξύ δύο ή περισσότερων κριτών για να υποβάλλουν μια ενοποιημένη αναφορά αξιολόγησης. Ωστόσο, η ταυτότητα του κριτή ή των κριτών παραμένει άγνωστη και μπορεί να αποκαλυφθεί εάν είναι επιθυμητό την στιγμή της δημοσίευσης του έργου. Τέλος, η τελευταία μέθοδος αξιολόγησης είναι η Post publication⁴⁴. Στην συγκεκριμένη διαδικασία, ο συγγραφέας επιλέγει να δημοσιευτεί το έργο του έχοντας ήδη υποστεί μια μικρή διαδικασία αξιολόγησης από ειδικούς αλλά επιλέγει επιπλέον, να αφήσει ανοικτό το έργο του να δεχθεί αξιολόγηση και από προσκεκλημένους κριτές ή και ακόμα και από αναγνώστες που επιθυμούν να σχολιάσουν το έργο του συγγραφέα.

Η διαδικασία της αξιολόγησης υιοθετείται από τα περιοδικά που επιλέγουν την «χρυσή» οδό της ανοικτής πρόσβασης και όχι την «πράσινη» οδό (αυτο-αρχειοθέτηση). Η αναγκαιότητα της αξιολόγησης άρθρων και έργων από τα επιστημονικά περιοδικά υπάρχει για να διατηρήσει ο εκδότης το κύρος και την θεματολογία του περιοδικού. Από τη πλευρά των δημιουργών η μέθοδος της αξιολόγησης τους ενθαρρύνει να πληρούν τα πρότυπα που υιοθετεί το κάθε περιοδικό και οι βασικοί λόγοι είναι να για αποφευχθεί η διάδοση μη έγκυρων ευρημάτων, την διάδοση απαράδεκτων ερμηνειών και απόψεων και την αποφυγή δημιουργίας αρνητικών σχολιασμών από ερευνητές και επαγγελματίες.⁴⁵

---

⁴¹Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>.

⁴²Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>.

⁴³Scribbr. What Is Peer Review? Types & Examples. Ανακτήθηκε 4 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scribbr.com/methodology/peer-review/>.

⁴⁴Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>.

⁴⁵IJAET Journal. (2022). «Peer Review process». <https://www.ijaet.org/>

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο αυτό, τα επτά είδη αξιολόγησης που μόλις αναλύθηκαν παραπάνω, είναι τα κυριότερα που επικρατούν στην επιστημονική κοινότητα κατά την διαδικασία πριν της δημοσίευσης ενός επιστημονικού άρθρου και τα ευρέως πιο διαδεδομένα στην επιστημονική κοινότητα. Βέβαια, πρέπει να επισημανθεί, ότι η διαδικασία της αξιολόγησης, όσον αφορά τον χρόνο που καταβάλλει, διαφέρει από περιοδικό σε περιοδικό και πόσο μάλλον του τί είδους αξιολόγηση χρησιμοποιεί το κάθε περιοδικό, καθώς μπορεί να κυμανθεί από εβδομάδες μέχρι και μήνα. Αυτό βέβαια, κρίνεται από τον τύπο του άρθρου και κατά πόσο οι αξιολογητές συμφωνούν μεταξύ τους γιατί, όπως προαναφέρθηκε πιο πάνω, η αξιολόγηση μπορεί να γίνει από έναν ή και από μία ομάδα ανθρώπων. Στη συνέχεια, μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης από επιστημονικούς κριτές, ο εκδότης προχωρά στην διαδικασία την δημοσίευσης έχοντας συμφωνήσει με τον συγγραφέα και στα πνευματικά δικαιώματα του έργου του.

3. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Τα πνευματικά δικαιώματα ή αλλιώς πνευματική ιδιοκτησία έχουν θεσμική και νομική υπόσταση και περιλαμβάνουν κανόνες, οι οποίοι απευθύνονται στους δημιουργούς των έργων κάθε κατηγορίας, είτε αυτό αφορά μια εικόνα, ένα κείμενο, ένα στίχο ή ακόμα και, μία σύνθεση μουσικής, έναν πίνακα ζωγραφικής. Στην ουσία, αφορά τους δημιουργούς της τέχνης, του λόγου και της επιστήμης και έχει ως απώτερο σκοπό της προστασία από κάθε πιθανή περίπτωση υποκλοπής, παραμόρφωσης και κατάχρησης από τρίτα πρόσωπα.

Έχοντας, ο άνθρωπος φτάσει σε ένα σημείο πνευματική σύνθεσης, εντύπωσης και έκφρασης δημιουργώντας το έργο, εμφανίζεται το νομικό στοιχείο, και συγκεκριμένα, το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, στην προσπάθειά του να προστατέψει τον δημιουργό, διασφαλίζοντάς του «μια μονοπωλιακή θέση απολαβής κάθε φύσεως δικαιωμάτων και ωφελειών που απορρέουν από την σχέση αυτή, ηθικής ή περιουσιακής φύσεως»⁴⁶. Στην Ελλάδα, ο νόμος που αναφέρεται στην Πνευματική Ιδιοκτησία είναι ο νόμος 2121/1993. Να σημειωθεί, ότι ο νόμος αυτός έχει επικαιροποιηθεί μέχρι και το ν. 4961/2022 (ΦΕΚ Α' 146/27.07.2022).

Σύμφωνα με, τον ομότιμο καθηγητή της Νομικής Σχολής Λάμπρο Κοτσίρη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η σημασία του δίκαιου της πνευματικής ιδιοκτησίας απευθύνεται, κυρίως, σε πολιτιστικά έργα όπως είναι, τα αρχιτεκτονικά, τα φιλολογικά, τα επιστημονικά έργα, ακόμα και έργα τέχνης, φωτογραφίας, κινηματογράφου και μουσικής. Λόγω του μεγάλου όγκου πληροφοριών και έργων που δημιουργούνται στην σύγχρονη εποχή και η προσπάθεια κλοπής και πειρατείας των έργων αυτών, δημιουργήθηκε το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η σημασία του βασίζεται πάνω στα συμφέροντα των δημιουργών, που δημιουργούν το έργο, σε σχέση με εκείνους που θέλουν να το χρησιμοποιήσουν ως συμφέρον και ως μέσο για την απολαβή εισοδήματος αλλά και ως ένα τρόπο ελέγχου και ροής των πληροφοριών από διάφορα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα.⁴⁷

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Ε.Α.Β.) κάνει λόγο για την Πνευματική Ιδιοκτησία, καθώς είναι αναπόσπαστο κομμάτι της Ανοικτής Πρόσβασης. Αναφέρεται σε έννοιες που μπορεί να προκαλέσει κάποιου είδους σύγχυση και τις επεξηγεί, όπως η διαφορά μεταξύ Πνευματικής ή Διανοητικής ιδιοκτησίας με την Βιομηχανική Ιδιοκτησία, όπως είναι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και προστασίας σήματος⁴⁸. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι, στην δημιουργία δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας αφορά την πρωτότυπη

⁴⁶ Κοτσίρης, Λ. (2017). Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁴⁷ Κοτσίρης, Λ. (2017). Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁴⁸ HEAL Link. ([χ.χ.]). Τι είναι Πνευματική Ιδιοκτησία. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property>.

συνεισφορά ενός συγκεκριμένου έργου του δημιουργού, πνευματικής φύσεως. Στην περίπτωση αυτή, το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύει το έργο απαγορεύοντας να γίνει οποιαδήποτε χρήση, όπως διάθεση, αναπαραγωγή και διασκευή από τρίτους.

Όμως, στο δίκαιο της ευρεσιτεχνίας, αφορά την προστασία ενός έργου που δεν αφορά τόσο την πρωτοτυπία αλλά την καινοτομία. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό που προβλέπει ο νόμος δεν είναι η περιγραφή της δημιουργίας μιας καινοτομίας, η δημοσίευσή του και η χρήση του από τρίτα άτομα, αλλά η προστασία από την απόπειρα να δημιουργηθεί αντίγραφο αυτής εν αγνοία του νόμιμου εφευρέτη. Ενώ, το σύστημα προστασίας του σήματος, αφορά το δικαίωμα προστασίας και διασφάλισης ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας που συνδέεται με ένα διακριτικό γνώρισμα (λογότυπο) ή τίτλο. Σε αυτό το είδος δικαιώματος εξασφαλίζεται η αποκλειστική σχέση που συνδέει την υπηρεσία ή την εταιρία με το συγκεκριμένο προϊόν ή τίτλο και όχι τόσο η αντιγραφή του. Αυτό προκύπτει από την πλευρά της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας ως εικαστικού έργου και έργο του λόγου αντίστοιχα. Οπότε είναι αδύνατον να μην μεριμνήσει ο νόμος για τέτοιου είδους πνευματικά έργα.

Στο δίκαιο της πνευματική ιδιοκτησίας εμπίπτουν τρεις κατηγορίες, διαφορετικές, όμως, μεταξύ τους. Η πρώτη κατηγορία είναι το Δικαίωμα του Δημιουργού⁴⁹. Η κατηγορία αυτή θεωρείται η βάση του δικαιώματος της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και αναφέρεται στο δικαίωμα που αποκτά ο δημιουργός για την πρωτοτυπία του έργου του μέσω των ηθικών και οικονομικών εξουσιών που τον περικλείει. Η δεύτερη κατηγορία είναι το Συγγενικό Δικαίωμα (αρ.46 επ.Ν.2121/1993)⁵⁰. Τα Συγγενικά Δικαιώματα κατατάσσονται σε τέσσερις υποκατηγορίες, η πρώτη είναι τα Συγγενικά Δικαιώματα που αποκτούν καλλιτέχνες ή ερμηνευτές σε έργα που ερμηνεύουν ή εκτελούν, όπως είναι οι χορευτές οι ηθοποιοί, οι τραγουδιστές, οι καλλιτέχνες του θεάτρου, οι μουσικοί. Οι παραπάνω αναφέρονται ενδεικτικά αλλά όχι κατά αποκλειστικότητα στο άρθρο 46. Η δεύτερη είναι τα Συγγενικά Δικαιώματα που αποκτούν οι παραγωγοί, όπως αναφέρονται είναι οι παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων ή παραγωγοί υλικών φορέων ήχου και εικόνας (αρ. 47 παρ.2) και οι παραγωγοί φωνογραφημάτων ή παραγωγοί υλικών φορέων ήχου (αρ. 47 παρ.1). Η τρίτη είναι τα Συγγενικά Δικαιώματα που αποκτούν οι Εκδότες εντύπων (για τη στοιχειοθεσία και σελιδοποίηση των έργων που έχουν εκδώσει) (αρ. 51). Τέλος είναι, τα Συγγενικά Δικαιώματα που αποκτούν Ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί (αρ. 48). Αυτό που παρατηρείται στα Συγγενικά Δικαιώματα είναι, ότι πρόκειται για την περίπτωση που τα έργα των δημιουργών αντιμετωπίζουν κρίσιμα σημεία σε ότι αφορά την Πνευματική Ιδιοκτησία και η προστασία

⁴⁹ HEAL Link. ([χ.χ.]). Τι είναι Πνευματική Ιδιοκτησία. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property>.

⁵⁰ HEAL Link. ([χ.χ.]). Τι είναι Πνευματική Ιδιοκτησία. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property>.

που τους παρέχεται από τον νόμο είναι περιορισμένη σε σχέση με αυτή που λαμβάνουν οι δημιουργοί του πνεύματος. Η τελευταία κατηγορία στην Πνευματική Ιδιοκτησία είναι το Ιδιόρρυθμο δικαίωμα του κατασκευαστή βάσεων δεδομένων (αρ. 2 παρ. 2α). στην κατηγορία αυτή γίνεται λόγος για το ιδιόρρυθμο (*sui generis*)⁵¹ δικαίωμα και συμβαδίζει περισσότερο με τα Συγγενικά Δικαιώματα παρά με τα Δικαιώματα του Δημιουργού. Στη προκειμένη περίπτωση, ο νόμος προβλέπει δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας να αποκτά ο κατασκευαστής της βάσης δεδομένων⁵² και όχι ο δημιουργός που πρωτοτύπησε στην δημιουργία αυτή και αυτό, γιατί ο κατασκευαστής είναι αυτός που θα επιχειρήσει να χρηματοδοτήσει στην επένδυση, οπότε τίθεται σε κίνδυνο η χρηματική του επένδυση και όχι τόσο ο κίνδυνος διατήρησης της πρωτοτυπίας του δημιουργού. Αυτά τα στοιχεία της ιδιορρυθμίας διαφοροποιούν το δικαίωμά του κατασκευαστή με το δικαίωμα του δημιουργού και λειτουργεί υπέρ του κατασκευαστή.

Συμπερασματικά, το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας αναφέρεται στο ηθικό κομμάτι του δημιουργού του έργου. Και αυτό, διότι, ανεξάρτητα από το τί είδους έργο θα παράγει ο δημιουργός, αυτό το έργο αποτελεί πηγή έμπνευσης και προσπάθειας και κεκτημένο του δημιουργού και ο νομοθέτης, τόσο σε εθνικό αλλά και όσο και σε διεθνές επίπεδο, οφείλει να τον προστατέψει.

3.1 Ποια η διαφορά του Δικαιώματος του Δημιουργού με το Copyright

Η διαφορά που υφίσταται μεταξύ αυτών των δύο εννοιών εντοπίζεται στην λειτουργικότητά τους. Στο Δικαίωμα του Δημιουργού ο νόμος επικεντρώνεται στην προσωπικότητα και την πνευματική καλλιέργεια του δημιουργού. Προστατεύει την πνευματική φύση του έργου και την πρωτοτυπία του. Σε αντίθεση, όμως, με το Copyright υφίσταται περισσότερο η έννοια της χρηστικής και οικονομικής λογικής. Τα έργα που επηρεάζονται από το Copyright, επικεντρώνονται στην οικονομική εκμετάλλευσή τους και ανάλογα με το τι είδους πρωτοτυπία διαθέτουν ανάλογη θα είναι και η επένδυσή τους σε χρόνο, χρήμα και επενδυτικό κίνδυνο παρά σε ύψος δημιουργικής συνεισφοράς γεγονός που δεν ισχύει στο Δικαίωμα του Δημιουργού.

Ωστόσο, αυτές οι δύο έννοιες, όσο διαφορετικές και αν είναι, τις τελευταίες δεκαετίες και σύμφωνα με την Ενωσιακή νομοθεσία χρησιμοποιούνται σχεδόν ως ταυτόσημες και ο λόγος είναι ότι υπάρχουν διεθνείς συνθήκες και παγκοσμιοποίηση πολλών συναλλαγών που αφορούν την Πνευματική Ιδιοκτησία και οδηγούν σε αυτή την ομοιογένεια.

⁵¹ *sui generis*: λατινική έκφραση που χρησιμοποιείται κυρίως στη νομική ορολογία. Ένας όρος που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι είναι μοναδικό και δεν μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε ένα προϋπάρχον σύστημα.

⁵² Κατασκευαστής βάσης δεδομένων είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που λαμβάνει την πρωτοβουλία και επομίζεται τον κίνδυνο των επενδύσεων (αρ. 7 παρ. 1 Οδηγίας 96/9 και 45Α παρ. 1 εδ. α' ν. 2121/1993).
<http://dide.flo.sch.gr/Plinet/Nomothesia-Internet/Odigia-96-9-1996-NomikiProstasiaDB.pdf>

3.2 Ανοικτή πρόσβαση και πνευματικά δικαιώματα

Ο θεσμός των πνευματικών δικαιωμάτων έχει εμφανιστεί έντονα στην επιστημονική κοινότητα ήδη τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτό, βέβαια, έχει ως αποτέλεσμα να απασχολεί αρκετά το επιστημονικό κοινό. Η ανοικτή πρόσβαση αποδεικνύει, ότι η πληροφορία και η πληροφόρηση αποφέρουν έγκυρα αποτελέσματα, μέσα από ελεγχόμενα περιβάλλοντα και όπως είναι λογικό, έχει δημιουργήσει μια επανάσταση στον επιστημονικό τομέα, διότι γίνεται σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του διαδικτύου.

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον Οργανισμό Ανοικτής Πρόσβασης⁵³ οι νόμοι που έχουν δημιουργηθεί για τα πνευματικά δικαιώματα και αφορούν κυρίως, λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα, δεν είναι κατάλληλοι για τα επιστημονικά και ακαδημαϊκά έργα. Ο κύριος λόγος είναι ότι, οι νόμοι αφορούν και προστατεύουν αποκλειστικά τον δημιουργό του έργου ενώ, στην περίπτωση επιστημονικού έργου, δεν ισχύει αποκλειστικά αυτό. Αυτό ισχύει διότι, το ακαδημαϊκό έργο είναι και «αποτέλεσμα της ευρύτερης πρόθεσης για το κοινωνικό όφελος και άρα ανήκει σε όλους». Άρα, έχει να κάνει με την ηθική διάσταση του έργου. Επίσης, ένα σημαντικό ζήτημα που αναφέρει ο Οργανισμός Ανοικτής Πρόσβασης, σχετικά με τους νόμους πνευματικών δικαιωμάτων είναι το διαδίκτυο. Λόγω του ότι στο διαδίκτυο, όπως έχει προαναφερθεί, επικρατεί και η διάθεση εξουσιών, κλοπής, μεταβολής και διάθεσης των έργων, οι νόμοι δεν είναι ξεκάθαροι και περιπλέκουν το ζήτημα αυτό δημιουργώντας ένα νομικό κενό.

Σε καμία, όμως, περίπτωση η Ανοικτή Πρόσβαση σε ακαδημαϊκό και ερευνητικό επίπεδο δεν τίθεται ενάντια στους θεσμούς και στις νόμους που έχει ορίσει η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων. Το περιεχόμενο των ακαδημαϊκών και ερευνητικών κοινοτήτων βασίζεται στην στη χρήση του έργου μετά το πέρας του περιορισμένου χρονικού διαστήματος κατά το οποίο προστατεύεται με πατέντες και δικαιώματα αποκλειστικότητας και στην άδεια που χορηγεί ο δημιουργός. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να γίνεται αναφορά στο δημιουργό του πρωτότυπου έργου.

Οι άδειες χρήσης και εκμετάλλευσης που προτείνει ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Creative Commons έχουν στόχο την ευρύτερη διάθεση και χρήση έργων πνευματικής ιδιοκτησίας, κυρίως με τη μη αποκλειστική εκμετάλλευση του έργου και διακρίνονται από δύο χαρακτηριστικά, το πρώτο είναι η δωρεάν διάθεση μέσω του διαδικτύου και το δεύτερο είναι η μη αποκλειστικότητα. Διατηρούν τις απορρέουσες εξουσίες από το εμπορικό ή ηθικό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.⁵⁴

---

⁵³ openaccess.gr. ([χ.χ.]). Πνευματικά Δικαιώματα. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/copyrights.dot>.

⁵⁴ openaccess.gr. ([χ.χ.]). Πνευματικά Δικαιώματα. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/copyrights.dot>.

3.3 Άδειες χρήσης περιεχομένου (Creative Commons License)

Σύμφωνα με τον νόμο (αρ.13 Ν.2121/1993) η αδειοδότηση αποτελεί μέσο εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτελεί άσκηση δικαιώματος και περιλαμβάνει πράξεις που ο αποδέκτης της άδειας πρέπει να εφαρμόσει, μπορεί να πράξει ακόμα και να μην πρέπει μπορεί να κάνει.

Έχοντας, λοιπόν, ολοκληρώσει και την διαδικασία της αξιολόγησης και το άρθρο είναι, πλέον, στο στάδιο της δημοσίευσης, ακολουθεί η επιλογή της άδειας χρήσης περιεχομένου ή με την αγγλική ορολογία «Copyrights⁵⁵». Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ο συγγραφέας έχει ήδη συμφωνήσει με το αντίστοιχο επιστημονικό περιοδικό καθώς, όλα τα επιστημονικά περιοδικά αναφέρουν αναλυτικά τί πρέπει να γνωρίζει ο συγγραφέας συμφωνώντας με τους όρους και τις προϋποθέσεις τους για να δημοσιευθεί ένα άρθρο.

Κατοχυρώνοντας την άδεια χρήσης περιεχομένου, αυτομάτως, χορηγούνται στα άρθρα ελεγχόμενα δικαιώματα στους χρήστες. Οι άδειες χρήσης περιεχομένου προτείνονται από τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Creative Commons. Στόχος του μη κερδοσκοπικού οργανισμού είναι η μη εκμετάλλευση του περιεχομένου του δημιουργού, αλλά η ελεγχόμενη διάθεση αυτού προς τον ενδιαφερόμενο καθώς, έχει να κάνει με χρήση έργου πνευματικής ιδιοκτησίας⁵⁶. Με τις άδειες χρήσης το έργο διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο αλλά διατηρούν τις απορρέουσες εξουσίες που προκύπτουν από το εμπορικό ή ηθικό δικαίωμα πνευματικής εξουσίας.

Η Creative Commons έχει δημιουργήσει έξι άδειες χρήσης που επιτρέπουν την άμεση και ελεύθερη πρόσβαση σε έργα δημιουργών και είναι οι εξής:

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ (Attribution) CC-BY

Με την άδεια αυτή δίνεται η δυνατότητα, σε εκείνον που έχει πρόσβαση στο έργο του συγγραφέα, να δημιουργήσει πάνω σε αυτό ακόμα και εμπορικά με την προϋπόθεση να πιστωθεί ο δημιουργός δηλαδή, ο νόμιμος κάτοχος του έργου αυτού. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι αυτή η άδεια χρήσης είναι από τις πιο, όχι τόσο περιοριστικές, άδειες που

---

⁵⁵ Σύμφωνα με, τον ορισμό που δίνει το Cambridge Academic Content Dictionary, είναι «το νόμιμο δικαίωμα ελέγχου κάθε χρήσης ενός πρωτότυπου έργου, όπως ένα βιβλίο, ένα θεατρικό έργο, μια ταινία ή ένα μουσικό κομμάτι, για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο». Cambridge Dictionary. ([χ.χ.]). Copyright. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/copyright>.

⁵⁶ Frequently Asked Questions. Creative Commons. ([χ.χ.]). Frequently Asked Questions (FAQ). Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://certificates.creativecommons.org/about/faq/>

προσφέρει ο Creative Commons και συνίσταται για την μέγιστη διάδοση και χρήση του αδειοδοτημένου υλικού.⁵⁷

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗ CC- BY-SA

Με την άδεια αυτή επιτρέπεται στους άλλους να τροποποιούν, να αναμειγνύουν και να δημιουργούν πάνω στο έργο του συγγραφέα κυρίως για εμπορικούς σκοπούς με την προϋπόθεση όμως ότι αναγνωρίζεται με την ιδιότητα «credit» και ότι υπάγονται αυτές τις δημιουργίες υπό τους ίδιους όρους. Δηλαδή, η συγκεκριμένη άδεια έχει να κάνει με την χρήση των έργων αυτών πάνω στο γνήσιο έργο του νόμιμου συγγραφέα στον οποίο ανήκει. Συνήθως, αποσκοπεί στην εμπορική χρήση και φέρουν την ίδια άδεια με την άδεια που χρησιμοποιεί ο νόμιμος κάτοχος του έργου⁵⁸.

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ- ΟΧΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑ (No Derivatives) CC- BY-ND

Η άδεια αυτή επιτρέπει τον αναδασμό (αναδιανομή) ενός έργου είτε για εμπορικό ή μη εμπορικό σκοπό, αρκεί βέβαια, όταν γίνεται η μετάδοση (ή η μεταφοράς) στον επόμενο να πληροί τις προϋποθέσεις. Και αυτό γίνεται συνοδευόμενη με την λεγόμενη αναγνώριση «credit» προς τον δημιουργό⁵⁹.

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ- ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (Non-commercial) CC- BY-NC

Η άδεια αυτή επιτρέπει στους άλλους χρήστες/ενδιαφερόμενους/αναζητητές να επεξεργαστούν το έργο του νόμιμα κατόχου, αποσκοπώντας σε μη εμπορικό σκοπό. Παρόλο που, γίνεται η επεξεργασία πάνω στο έργο του νόμιμου κατόχου, αυτό που οφείλει ο άλλος κάτοχος που κάνει την νέα επεξεργασία, είναι να αποδώσει την αναγνώριση στον νόμιμο κάτοχο και επίσης να είναι μη-εμπορικά, ενώ παράλληλα, δεν είναι υποχρεωμένος να υπάγονται τα έργα του στους ίδιους όρους⁶⁰.

---

⁵⁷ Creative Commons. (Ι.χ.Ι.). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.

⁵⁸ Creative Commons. (Ι.χ.Ι.). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.

⁵⁹ Creative Commons. (Ι.χ.Ι.). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.

⁶⁰ Creative Commons. (Ι.χ.Ι.). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ- ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ- ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗ (Sharealike) CC- BY-NC-SA

Αυτού του είδους η άδεια επιτρέπει στους άλλους χρήστες που είναι ενδιαφερόμενοι αναζητητές να επεξεργαστούν το έργο του νόμιμα κατόχου, αποσκοπώντας σε μη εμπορικό σκοπό, αρκεί βέβαια να πιστώνουν τον κάτοχο του έργου για την αρχική δημιουργία του και ενώ παράλληλα θα πληροί τους νέους όρους που υπάγονται με την καινούργιες δημιουργίες⁶¹.

- ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ- ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ-ΟΧΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑ CC- BY-NC-ND

Η συγκεκριμένη άδεια, είναι από τα πιο αυστηρές και περιοριστικές άδειες από τις υπόλοιπες που προαναφέρθηκαν. Ο λόγος είναι, ενώ, δίνει την δυνατότητα στους χρήστες να μοιραστούν το έργο του νόμιμου συγγραφέα και με άλλους χρήστες, πάντα με την χρήση της αναγνώρισης του «credit», δεν μπορούν όμως να το τροποποιήσουν με κανέναν τρόπο ή να το χρησιμοποιήσουν για εμπορικούς σκοπούς⁶².

Συνοψίζοντας, στο κεφάλαιο αυτό, έγινε αναφορά στα πνευματικά δικαιώματα δίνοντας έναν γενικό ορισμό και πώς με το πέρασμα του χρόνου και φτάνοντας στο σήμερα που η τεχνολογία μαζί με την πληροφορία συμβαδίζουν, κατοχυρώνονται τα πνευματικά δικαιώματα και δημιουργούνται οι άδειες χρήσης περιεχομένου. Γίνεται λόγος για το πόσο σημαντικό είναι ο κάθε δημιουργός να διεκδικεί τα δικαιώματά του για το έργο το οποίο φέρει να τα προστατεύει η νομοθεσία. Αυτός είναι και ο σκοπός που δημιουργήθηκαν οι άδειες χρήσεις περιεχομένου, για να μπορέσει ο δημιουργός να αναγνωρίζεται ως ο πρώτος δημιουργός του έργου του και να αποτρέπεται η εμπορική χρήση, η αναδιανομή και η αντιγραφή χωρίς την άδειά του.

---

⁶¹ Creative Commons. (Ι.χ.Ι). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.

⁶² Creative Commons. (Ι.χ.Ι). Frequently Asked Questions (FAQ). Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://certificates.creativecommons.org/about/faq/>.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας και για τον εντοπισμό των απαραίτητων πληροφοριών, προκειμένου, να ξεκινήσει η συγγραφή της έρευνας, πραγματοποιήθηκε αναζήτηση πληροφοριών που στηρίχθηκε σε ξένη και ελληνική βιβλιογραφία με το μεγαλύτερο μέρος της να βασίζεται στην ξένη βιβλιογραφία. Η σύνταξη της βιβλιογραφίας έχει εφαρμοστεί με βάση το πρότυπο APA.

Το θέμα που πραγματεύεται η εργασία αφορά τον εντοπισμό και την ανάλυση των οικονομικών μοντέλων που χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης, και πιο συγκεκριμένα για την επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας όπως αυτά καταγράφονται στην Πύλη SCImago. Όμως, πριν το στάδιο του εντοπισμού και της ανάλυσης των οικονομικών μοντέλων, στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας πραγματοποιήθηκε ανάλυση των όρων τι είναι «ανοικτή πρόσβαση», ποια είναι η θέση της «ανοικτής πρόσβασης» στην Ελλάδα και ποιες είναι οι κατηγορίες της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, αναγράφεται η διαδικασία της αξιολόγησης των επιστημονικών άρθρων πριν το στάδιο της δημοσίευσής τους στο εκάστοτε επιστημονικό περιοδικό. Είναι μια διαδικασία αρκετά σημαντική, καθώς με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η εγκυρότητα του άρθρου και αν πληροί τις απαραίτητες προδιαγραφές που ορίζει το κάθε περιοδικό. Υιοθετείται αυστηρά από όλα τα επιστημονικά περιοδικά.

Στην συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο, η αναφορά στα πνευματικά δικαιώματα και στην πνευματική ιδιοκτησία καθίσταται σημαντική. Η διαφορά του «Δικαιώματος του Δημιουργού» με το «Copyright», πώς συνδέεται η «ανοικτή πρόσβαση» με τα πνευματικά δικαιώματα και ποιες είναι οι άδειες χρήσης περιεχομένου (*creative commons license*), καθίστανται σημαντικές πληροφορίες για την κατανόηση και τον τρόπο λειτουργίας των θεσμών των επιστημονικών περιοδικών ανοικτής πρόσβασης.

Σε αυτό το σημείο της εργασίας ολοκληρώνεται το πρώτο στάδιο που αποτελεί κατά κύριο λόγο το θεωρητικό κομμάτι για της καλύτερη κατανόηση επί του θέματος και την εισαγωγή στο σημαντικότερο κομμάτι της εργασίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια μικρή αναφορά στα ηλεκτρονικά περιοδικά, ποια ήταν η εξέλιξή τους σε αυτά τα χρόνια έως και σήμερα, πώς τα ηλεκτρονικά περιοδικά ενσωματώθηκαν στις βιβλιοθήκες και ποια είναι τα πλεονεκτήματά τους.

Στην συνέχεια, στο επόμενο κεφάλαιο και ύστερα από αρκετή έρευνα, εντοπίζονται, αναφέρονται και αναλύονται δεκαέξι (16) οικονομικά μοντέλα ηλεκτρονικών περιοδικών «ανοικτής πρόσβασης», τα οποία είναι αρκετά διαδεδομένα στον τομέα της δημοσίευσης των

ηλεκτρονικών περιοδικών και χρησιμοποιούνται εξίσου από αυτά . Έπειτα, πραγματοποιείται μία σύντομη περιγραφή και περιήγηση στο περιβάλλον του SCImago, μέσω εικόνων, και η αναζήτηση των ηλεκτρονικών περιοδικών «ανοικτής πρόσβασης» με θέμα «*Library and Information Science*». Για την εξαγωγή των συγκεκριμένων περιοδικών που αριθμούν σε εβδομήντα τρία (73) περιοδικά, χρησιμοποιήθηκαν τα απαραίτητα φίλτρα που διαθέτει το περιβάλλον της SCImago και ύστερα από τον εντοπισμό τους, ερευνήθηκαν ένα-ένα ξεχωριστά, μέσα από τις ιστοσελίδες των ηλεκτρονικών περιοδικών, για να εντοπιστεί στο κάθε ένα από αυτά το οικονομικό μοντέλο που χρησιμοποιούν για να είναι «open access». Παράλληλα, ερευνήθηκαν στα επιστημονικά περιοδικά, ποια είναι η άδεια χρήσης περιεχομένου τους, το είδος της αξιολόγησης που χρησιμοποιεί το εκάστοτε περιοδικό και τέλος, το ISSN/e ISSN όλων των περιοδικών .

Ύστερα, δημιουργήθηκε ένας πίνακας, με τέσσερις στήλες, όπου σε αυτόν καταγράφηκαν όλα τα ηλεκτρονικά περιοδικά, στη δεύτερη στήλη καταγράφηκαν τα οικονομικά τους μοντέλα, στην τρίτη στήλη η άδεια χρήσης περιεχομένου τους, και στην τελευταία στήλη καταγράφηκαν από όλα το ISSN/e ISSN.

Η εξαγωγή των συμπερασμάτων καταγράφονται στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας και ολοκληρώνεται η εργασία με συγκέντρωση και την καταγραφή όλης της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να συνταχθεί όλη η παρούσα εργασία.

5. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λόγω του μεγάλου όγκου πληροφοριών που έχει προκύψει το τελευταίο χρονικό διάστημα και την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου, κλήθηκε η ανάγκη μιας γρήγορης αποθήκευσης και διάθεσης των πληροφοριών⁶³. Σίγουρα, αυτή η ραγδαία εξέλιξη έχει επηρεάσει τον τρόπο παροχής υπηρεσιών που έχουν οι βιβλιοθήκες⁶⁴. Ήδη από το 1970 είχε προβληματίσει τις βιβλιοθήκες διότι, παρόλο που αυξανόταν το κόστος των συνδρομών με ταχείς ρυθμούς, σύντομα δεν θα μπορούσαν να προσφέρουν το απαραίτητο υλικό για τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των χρηστών.

Τα τελευταία χρόνια, ένα βασικό θέμα που έχει προκύψει, επίσης, είναι και το μεγάλο κόστος που έχει δημιουργηθεί για να εκδοθεί ένα περιοδικό. Οπότε, ολοένα και περισσότεροι εκδοτικοί οίκοι έχουν επιλέξει την οδό της ηλεκτρονικής μορφής. Επί της ουσίας, ένα περιοδικό αποκτά ηλεκτρονική μορφή, δηλαδή, όλο το περιεχόμενό τους γίνεται ηλεκτρονικό και διατίθεται είτε σε μορφή HTML είτε σε μορφή PDF⁶⁵.

Σύμφωνα με τον Charles W. Bailey, Jr. ο ορισμός που δίνει για τα ηλεκτρονικά περιοδικά, αφορούν εκείνα που δημοσιεύονται ελεύθερα στο διαδίκτυο και έχουν τα εξής χαρακτηριστικά⁶⁶:

---

⁶³ Μονόπωλη, Μ. (2009, 7 Ιουλίου). Χρήση και αξιολόγηση της υπηρεσίας "Ηλεκτρονικά περιοδικά" Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης (ΒΥΠ), Πανεπιστημίου Πατρών Δημοσιεύσεις σε Συνέδρια/Ημερίδες - ΒΚΠ 1, (1). Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/1707>.

⁶⁴ Μπαλτά, Κ. (1999). Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11178>.

⁶⁵ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. ([χ.χ.]). Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/journals/what.dot>.

⁶⁶ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. ([χ.χ.]). Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/journals/what.dot>.

1. Έχουν ψηφιακή μορφή που είτε θα είναι σε HTML είτε σε PDF η οποία υποστηρίζεται πλέον από όλους τους του ηλεκτρονικούς υπολογιστές.
2. Είναι ελεύθερα προσβάσιμα στο διαδίκτυο χωρίς περιορισμούς.
3. Αφορούν ακαδημαϊκό περιεχόμενο, οπότε αυτόματα αναφέρονται σε επιστημονικούς κλάδους.
4. Συνοδεύονται από πνευματικά δικαιώματα και με αυτό τον τρόπο βοηθούν τους δημιουργούς τους να τα διατηρήσουν.
5. Χρησιμοποιούν άδειες χρήσης περιεχομένου τις λεγόμενες Creative Common License, οι οποίες υιοθετούνται από όλους τους οργανισμούς και ιδρύματα που εκδίδουν ηλεκτρονικά περιοδικά.
6. Χρησιμοποιούν μεθόδους ελέγχου ποιότητας που είναι παρόμοιες με τις μεθόδους που χρησιμοποιούν τα περισσότερα περιοδικά, την διαδικασία αξιολόγησης (peer review process).
7. Εκδίδονται από μη-κερδοσκοπικούς (π.χ. PLoS) ή κερδοσκοπικούς οργανισμούς (π.χ. Biomed Central).

Χάρη στην εξέλιξη της τεχνολογίας, πλέον, δεν υπάρχει αμφισβήτηση της επιστημονικής εγκυρότητας, της χρηστικότητας και της χρησιμότητας που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά περιοδικά. Σε αυτή την εξασφάλιση έχει συμβάλει η ακαδημαϊκή κοινότητα, με μεγάλη προσπάθεια, που με την πάροδο του χρόνου και με όλα τα διστακτικά βήματα που προέκυψαν, για να φτάσει σήμερα και με την βοήθεια της τεχνολογίας, κατάφεραν αυτό το αξιόλογο και αξιόπιστο αποτέλεσμα.

5.1 Η εξέλιξη των ηλεκτρονικών περιοδικών

Η πρώτη απόπειρα δημιουργίας ηλεκτρονικού περιοδικού χρονολογείται να έγινε το 1978 και αφορούσε περιοδικό ψυχολογίας και την ψηφιοποίησή του. Όταν έγινε η έκθεσή του με τα αποτελέσματα της προσπάθειας αυτής, παρατηρήθηκαν ελλείψεις που αυτό αποδίδεται στην τεχνολογία της εποχής. Σχολιάστηκε αρνητικά και συγκεκριμένα από τον J.W. Senders στην εισήγησή του στη 2η Ετήσια Συνάντηση της Ένωσης για την Επιστημονική Εκδοτική Παραγωγή (Society for Scholarly Publishing, 2nd Annual Meeting) το 1981, χρησιμοποίησε τον τίτλο: «Είδα το μέλλον και δε λειτουργεί» (*“I have seen the future and it doesn't work: the electronic journal experiment”*).⁶⁷

Το σχόλιο αυτό για την εποχή εκείνη, είναι λογικό καθώς, η τεχνολογία πρόσφερε τότε συγκεκριμένες μεθόδους. Οι προοπτικές όμως φάνηκαν από τότε και σήμανε την αρχή για να εξελιχθεί και να φέρει τα αποτελέσματα που υποσχέθηκε, φτάνοντας στο σήμερα.

---

⁶⁷ Φράγκου, Α. (1997). Ηλεκτρονικά Περιοδικά, Επιστημονική Κοινότητα και Βιβλιοθήκες: προσβλέποντας στο Μέλλον. <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11176>

Βέβαια, το μεταβατικό στάδιο από την έντυπη μορφή στην ηλεκτρονική επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την ακαδημαϊκή κοινότητα παρόλο που αυτή η τεχνολογική εξέλιξη έδωσε μια νέα προοπτική στην βιωσιμότητα των βιβλιοθηκών.

5.2 Ηλεκτρονικά περιοδικά, Βιβλιοθήκες και πλεονεκτήματα

Στις βιβλιοθήκες, η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έφερε αλλαγές και γρήγορη προσαρμογή. Συγκεκριμένα, αυτή η ραγδαία ανάπτυξη την ηλεκτρονικής έκδοσης δεν ώθησε μόνο τις βιβλιοθήκες να διαθέτουν μόνο έντυπο υλικό βιβλίων και περιοδικών αλλά και την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές και ηλεκτρονικά περιοδικά⁶⁸.

Τα πλεονεκτήματα που δημιουργούνται από τα ηλεκτρονικά περιοδικά είναι αρκετά. Προσφέρουν μια γρήγορη, άμεση και εύκολη πρόσβαση πληροφοριών⁶⁹ για τον κάθε χρήστη από όποια τοποθεσία κι αν βρίσκεται, αρκεί να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο. Επιπλέον, σήμερα, σχεδόν όλες οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διαθέτουν ηλεκτρονικά περιοδικά και την πρόσβασή τους σε αυτά, γεγονός που βοηθά τους χρήστες να συλλέγουν υλικό που ικανοποιεί τις ανάγκες δημιουργίας μιας έρευνας ή μίας μελέτης ακόμα και από το σπίτι τους.

Ακόμα ένα σημαντικό πλεονέκτημα είναι η αναγνωρισιμότητα που αποκτούν τα και τον δείκτη απήχησης τους (impact factor). Χωρίς να διαταράσσεται η μέθοδος αξιολόγησης που χρησιμοποιούν οι κριτές για την εγκυρότητα του άρθρου, τα ηλεκτρονικά περιοδικά «συμβάλλουν αποτελεσματικά στη οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο». (OpenAccess.gr) Επίσης, ο δείκτης απήχησης τους αυξάνεται καθώς, όλο ένα και περισσότερες αναφορές γίνονται στα περιοδικά και γίνεται αποδοτικότερη η λειτουργία του συστήματος μέσω των επιστημονικών δημοσιεύσεων και την επιτάχυνση της γνώσης.⁷⁰

Το επόμενο ερώτημα που δημιουργείται είναι, ποιο είναι το κόστος των ηλεκτρονικών περιοδικών κατά την δημοσίευσή τους και από πού αντλούν τα χρηματικά ποσά. Εννοείται, πώς υπάρχουν χρεώσεις για την έκδοση και την δημοσίευσή τους αλλά είναι χαμηλότερο το κόστος σε σχέση με αυτό της έντυπης μορφής. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν πριν την δημοσίευσή τους είναι η επιμέλεια κι η αξιολόγηση από τους κριτές (peer-review process) και παραμένουν ίδιες με αυτή της παραδοσιακή έντυπης μορφής και όπως είναι λογικό υπάρχουν και χρεώσεις.

---

⁶⁸ Φράγκου, Α. (1997). Ηλεκτρονικά Περιοδικά, Επιστημονική Κοινότητα και Βιβλιοθήκες: προσβλέποντας στο Μέλλον. <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11176>

⁶⁹ Παπαθεοδώρου, Χ., & Τσιμπόγλου, Φ. Χ. (2001). Έκδοση και διαχείριση ηλεκτρονικών περιοδικών από Βιβλιοθήκες. <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11007>

⁷⁰ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/journals/what.dot>.

Πάρα ταύτα, όσο και να πρέπει να τηρείται η έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης που αποκλείει την επιβολή συνδρομής, καλούνται οι εκδότες να εντοπίσουν άλλους τρόπους χρηματοδότησης και κάλυψης εξόδων δημοσίευσης. Η αναζήτηση αυτή δημιούργησε την εμφάνιση των οικονομικών μοντέλων Ανοικτής Πρόσβασης για τα ηλεκτρονικά περιοδικά.

6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Τα οικονομικά μοντέλα χρησιμεύουν για να μπορέσει ο εκδότης του επιστημονικού περιοδικού να διαθέσει το επιστημονικό άρθρο, χωρίς περιορισμούς, ελεύθερο στο διαδίκτυο. Ο εκδότης του κάθε ηλεκτρονικού περιοδικού υιοθετεί κάποιους όρους για να μπορέσει να συμφωνήσει με τον συγγραφέα να διαθέσουν ελεύθερα το άρθρο στο επιστημονικό κοινό.

Συνήθως, εκείνοι που προμηθεύουν χρηματικά τους εκδότες είναι οι ακαδημαϊκές κοινότητες δηλαδή, τα πανεπιστήμια αλλά και με την μέθοδο των δωρεών αλλά και με την μέθοδο της συνδρομής. Αυτά είναι μερικά από τα συχνότερα οικονομικά μοντέλα που εντοπίζονται και χρησιμοποιούνται από τα περιοδικά.

Σε αυτό το σημείο, θα γίνει η παρουσίαση των πιο συχνών οικονομικών μοντέλων που εντοπίστηκαν στα επιστημονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης που αφορούν την επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας από την επιστημονικά βάση SCImago, όπου δείχνει τον επιστημονικό δείκτη απήχησης όλων των επιστημονικών κλάδων που μπορεί να ενδιαφερθεί κανείς.

Η παρακάτω κατηγορίες δημιουργήθηκαν με βάση την έρευνα που έγινε για το πώς ένα επιστημονικό άρθρο διατίθεται ελεύθερο στο διαδίκτυο δηλαδή, από πού αντλεί έσοδα το επιστημονικό περιοδικό για να μπορέσει να φτάσει στην τελική μορφή της ανοικτή πρόσβασης. Οι κατηγορίες είναι οι εξής⁷¹:

- a) Article processing charges/ APCs: Είναι η λεγόμενη χρέωση που επιβάλλεται από τον εκδότη για την προετοιμασία του άρθρου και την οποία επωμίζεται ο ίδιος ο συγγραφέας ή εκείνος που θα χρηματοδοτήσει την έρευνα. Μπορεί να ζητηθεί από τους αρμόδιους σε διάφορα στάδια της διαδικασίας της δημοσίευσης, παραδείγματος χάριν, κατά της υποβολή του άρθρου ή την αποδοχή του⁷². Σε αυτή την περίπτωση, δεν υπάρχει διαφοροποίηση για αυτές τις δύο παραλλαγές. Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό μοντέλο δημιουργήθηκε για να αντικαταστήσει τους διάφορους φορείς που χρησιμοποιούν συνδρομή για να έχουν ελεύθερη πρόσβαση. Το τελευταίο

⁷¹ Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., et al.(2010). Open Access Publishing - Models and Attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

⁷² Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., et al.(2010). Open Access Publishing - Models and Attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

διάστημα ολοένα και περισσότερα πανεπιστήμια και φορείς χρηματοδότησης υιοθετούν το συγκεκριμένο μοντέλο καθώς, από αυτό προκύπτει, ότι από οικονομικής πλευράς αυξάνονται τα κονδύλια που εισπράττουν και μειώνονται τα κόστη των συνδρομών.⁷³

- b) Collective funding model: Είναι ένα συλλογικό μοντέλο χρηματοδότησης, όπου σε αυτό συμπράττουν πολλοί φορείς και συνήθως είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που υποστηρίζουν την ελεύθερη πρόσβαση. Υπάρχουν αρκετοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί στην διεθνή κοινότητα που υποστηρίζουν αυτό το είδος του οικονομικού μοντέλου, παραδείγματος χάριν, το SCOAP³⁷⁴ και το Open Library of Humanities (OLH)⁷⁵ είναι οικονομικά μοντέλα που στηρίζονται συλλογικά από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και έχουν απόλυτο σκοπό να στηρίζουν τη ανοικτή πρόσβαση χωρίς την υιοθέτηση συνδρομητικών μοντέλων.
- c) Advertisement: Τα έσοδα ενός περιοδικού καλύπτονται μέσω της αποδοχής της προώθησης διαφημίσεων, προκειμένου με αυτό τον τρόπο να καλυφθούν τα έξοδα.
- d) Institutional membership scheme: Τα περιοδικά που χρησιμοποιούν αυτό το μοντέλο, χορηγούν ένα αξιόλογο χρηματικό ποσό στον συγγραφέα που ανήκει ο συγγραφέας ως μέλος στο ίδρυμα. Αυτά τα χρηματικά ποσά προέρχονται από κονδύλια που μπορεί να ανήκουν σε μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη ή κονδύλια που χρηματοδοτούν έρευνες αναλόγως την κάθε περίπτωση.
- e) Sponsorship: Το εισόδημα του περιοδικού προέρχεται μέσω χορηγίας που μπορεί να προκύψει από ένα ή περισσότερα ιδρύματα ή και αντίστοιχα από οργανισμούς ή και ακόμα από κάποια προσωπική χορηγία.
- f) Subscription: Τα έσοδα των περιοδικών αποκτώνται από την εγγραφή των μελών στο περιοδικό μέσω της ιστοσελίδας του. Επιπλέον, και με αυτό τον τρόπο μπορούν, οι πλέον συνδρομητές, να αποκτήσουν και έντυπα το περιοδικό στο οποίο εγγράφηκαν. Το εν λόγω μοντέλο έχει την ιδιαιτερότητα, μέσω της συνδρομής, να προχωρά στην μετατροπή ηλεκτρονικών περιοδικών από περιορισμένη πρόσβαση σε πλήρη ανοιχτή πρόσβαση (*Open Access*).
- g) Other models: Η κατηγορία αυτή, στην ουσία, ομαδοποιεί μερικές από τις άλλες πηγές εισοδήματος, όπως χρέωση φόρτωσης αντικειμένων, χρέωση off-print και ανατυπώσεις πωλήσεων, εκτύπωση κατόπιν αιτήματος, εισόδημα μέσω αμοιβών συνδιάσκεψης, δωρεές υπηρεσιών σε συντάκτες πωλήσεων (π.χ. copy-editing) σε

---

⁷³ Σαχίνη Ε., Τσουκαλά Β., Αγγελάκη Μ., Σαραντοπούλου Ι., Σουγιουλτζόγλου Η. (2018), "Διαμορφώνοντας ένα νέο πλαίσιο συνδρομών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στην εποχή της κρίσης: κρίσιμα ζητήματα και επιλογές", 2η έκδοση, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

⁷⁴ Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics. Ανακτήθηκε 31 Οκτωβρίου, 2022, από <https://scoap3.org/>.

⁷⁵ Open Library of Humanities. Ανακτήθηκε 31 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.openlibhums.org/>.

μορφές διαφορετικές από το έντυπο παραδείγματος χάριν, CD-ROM που περιέχουν ψηφιακά αρχεία.

- h) Cross-Financing: Η χρήση αυτού του οικονομικού μοντέλου γίνεται από τους εκδότες των περιοδικών που καλύπτουν μερικώς ή όλο το κόστος των περιοδικών Ανοικτής Πρόσβασης και καλύπτεται από τα έσοδα άλλων συνδρομητικών περιοδικών.
- i) Collaborative purchasing models/cooperative initiatives: Είναι ένα οικονομικό μοντέλο που συνδυάζει και συγκεντρώνει σε ένα συμβόλαιο τις απαιτήσεις πολλών αγοραστών σε ένα περιβάλλον που απαιτείται συνεργασία για την καλύτερη αποτελεσματικότητα των συμφωνιών. Αυτό φέρνει ως αποτέλεσμα την μείωση του κόστους των υπηρεσιών και των αγαθών μιας υπηρεσίας και ταυτόχρονα, την άνοδο της αξίας του ίδιου του οργανισμού.
- j) «Big deals»: Ένα ακόμα οικονομικό μοντέλο που επικρατεί στην ανοικτή πρόσβαση είναι οι συμφωνίες⁷⁶. Το σύγχρονο αυτό συνδρομητικό οικονομικό μοντέλο εξασφαλίζει την ελεύθερη ηλεκτρονική πρόσβαση σε όλα τα ηλεκτρονικά περιοδικά που διαθέτει ο εκδότης για μία ορισμένη τιμή που αυτή, βέβαια, κυμαίνεται ανάλογα με τις τιμές που επικρατούν στην αγορά. Επιπρόσθετα, συνάπτοντας μια τέτοια «συμφωνία», καθώς θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα συμβόλαιο, η διάρκειά του μπορεί να φτάσει έως και τα τρία έτη μειώνοντας συστηματικά και τον αριθμό των έντυπων περιοδικών που αυτό με την σειρά του οδηγεί στην αδυναμία διακοπής της συνδρομής από αυτή.
- k) Community Publishing: Η χρήση του παραπάνω οικονομικού μοντέλου έχει προκύψει από την εξής διαδικασία, ότι υπάρχουν περιοδικά τα οποία δημοσιεύονται μέσω της κοινοτικής προσπάθειας δηλαδή, μέσα από την εθελοντική εργασία ατόμων ή και ιδρυμάτων προκειμένου να καλύψουν το κόστος της δημοσίευσης. Συνήθως, η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται από κάποιες βαθιά συνυφασμένες μορφές θεσμικών ή ιδρυματικών επιχορηγήσεων⁷⁷.
- l) Institutional subsidy: Το μοντέλο της επιχορήγησης από θεσμικούς φορείς χρησιμοποιείται από επιστημονικά περιοδικά που χρηματοδοτούνται για την έκδοση των περιοδικών τους από ιδρύματα και διατηρούν την δραστηριότητά τους εντός των πανεπιστημίων και συγκεκριμένα, εντός των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Υπάρχει και

---

⁷⁶ Σαχίνη Ε., Τσουκαλά Β., Αγγελάκη Μ., Σαραντοπούλου Ι., Σουγουλτζόγλου Η. (2018), "Διαμορφώνοντας ένα νέο πλαίσιο συνδρομών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στην εποχή της κρίσης: κρίσιμα ζητήματα και επιλογές", 2η έκδοση, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

⁷⁷ Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hypoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., ... & van der Stelt, W. (2010). Open access publishing-models and attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

μία άλλη περίπτωση, όπου ο οι κάθε εκδότες λαμβάνουν την επιχορήγηση και ασχολούνται με τα κυρίως θέματα του περιοδικού που εκδίδουν⁷⁸.

- m) Advertising or sponsorship supported efforts: Τα περιοδικά για να μπορέσουν να καλύψουν μέρος ή ακόμα και ολόκληρο το κόστος δημοσίευσής τους χρησιμοποιούν διαφημίσεις ή επιχορηγήσεις⁷⁹.
- n) Hard copy sales: Μέσω των πωλήσεων έντυπων αντιτύπων ολόκληρων ή μεμονωμένων περιοδικών τα επιστημονικά περιοδικά καλύπτουν αν όχι όλο, μέρος των εξόδων τους για να δημοσιευθούν και προσαρμόζεται σε κάθε περιοδικό είτε ανά τεύχος, είτε ανά άρθρο, είτε ανά τόμο⁸⁰.
- o) Endowment: Υπάρχουν αρκετά ιδρύματα, ακαδημαϊκοί φορείς, που λαμβάνουν τακτικά κονδύλια για να μπορέσουν να χρηματοδοτήσουν μέρος των χρημάτων τους στους εκδότες τους ή στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τους προκειμένου να καλύψουν αν όχι όλο, μέρος των δαπανών τους, στις απαραίτητες διεργασίες για να διασφαλιστεί η ανοικτή πρόσβαση στα περιοδικά που δημοσιεύουν⁸¹.
- p) Library Funding: Υπάρχουν και οι περιπτώσεις οικονομικού μοντέλου, όπου ορισμένοι εκδοτικοί οίκοι συνεργάζονται με τις βιβλιοθήκες και λειτουργούν με προγράμματα χρηματοδότησης, ώστε να διασφαλιστεί η ανοικτή πρόσβαση των περιοδικών μέσω των συνεισφορών των βιβλιοθηκών⁸².

Τα παραπάνω επιχειρηματικά μοντέλα που αναφέρθηκαν είναι, κατά κύριο λόγο, τα συχνότερα που εντοπίζονται στα επιστημονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Σκοπός των οικονομικών μοντέλων είναι η απόλυτη στήριξη των ηλεκτρονικών περιοδικών στην ανοικτή πρόσβαση χωρίς περιορισμούς και η δυνατότητα στο άμεσο μέλλον για κατάργηση του συνδρομητικού μοντέλου, καθώς αποδεικνύεται όλο ένα και περισσότερο, οικονομικά, μη ανεκτικό ως προς τους φορείς και τα πανεπιστήμια ή τουλάχιστον σε ένα μη τόσο ακριβό σύστημα για τις ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις. Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά των οικονομικών μοντέλων στα ηλεκτρονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης “*Library and Information Science*”. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κάνοντας περιήγηση στο διαδικτυακό

---

⁷⁸ Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., ... & van der Stelt, W. (2010). Open access publishing-models and attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

⁷⁹ Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., ... & van der Stelt, W. (2010). Open access publishing-models and attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

⁸⁰ Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., ... & van der Stelt, W. (2010). Open access publishing-models and attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>

⁸¹ Lara Speicher, Lorenzo Armando, Margo Bargheer, Martin Paul Eve, Sven Fund, Delfim Leão, Max Mosterd, Frances Pinter, & Irakleitos Souyioltzoglou. (2018). OPERAS Open Access Business Models White Paper. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1323708>

⁸² Lara Speicher, Lorenzo Armando, Margo Bargheer, Martin Paul Eve, Sven Fund, Delfim Leão, Max Mosterd, Frances Pinter, & Irakleitos Souyioltzoglou. (2018). OPERAS Open Access Business Models White Paper. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1323708>

περιβάλλον SCImago, μία βάση δεδομένων που ευρετηριάζει επιστημονικά περιοδικά όλων των επιστημονικών κλάδων παγκοσμίως.

7. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ “*Library and Information Science*”

Υπάρχουν αρκετά επιστημονικά περιοδικά που απευθύνονται στην επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας και τα οποία είναι ελεύθερα στο διαδίκτυο, και τα περισσότερα από αυτά, να μην απαιτούν, ούτε την συνδρομή για την απόκτηση της ελεύθερης πρόσβασης. Τα περιοδικά ανακτήθηκαν από την επιστημονική βάση SCImago Journal and Country Rank.⁸³ Μία βάση, στην οποία βρίσκονται περιοδικά όλων των επιστημονικών κλάδων και δείχνει τον δείκτη απήχησης του κάθε περιοδικού και τις αναφορές που έχουν γίνει.

Πιο συγκεκριμένα, το SCImago Journal Rank & Country Rank είναι μια δημόσια «ανοικτή» πύλη (public portal) προς το κοινό, που περιλαμβάνει τους επιστημονικούς δείκτες και τα επιστημονικά περιοδικά, πηγάζοντας τις πληροφορίες αυτές, μέσω της βάσης Scopus (Elsevier B.V.). Ένας από τους πολλούς δείκτες που έχει αναπτύξει το SCImago είναι ο δείκτης SJR. Είναι ένας μετρητής της επιστημονικής επιρροής των επιστημονικών περιοδικών που:

- Μετρά τον αριθμό των ετεροαναφορών (citations) που έχει λάβει και έχει δεχθεί το κάθε επιστημονικό περιοδικό του τελευταίου έτους και επιπλέον,
- Δείχνει το κύρος, την δημοσιότητα, την φήμη που έχει το επιστημονικό περιοδικό και την σπουδαιότητα του προς αυτό, στο οποίο απευθύνεται, μέσω των ετεροαναφορών τους δηλαδή των παραπομπών τους.

Με άλλα λόγια, γίνεται λόγος για τις αναφορές (citations⁸⁴) που έχουν γίνει για το κάθε περιοδικό από διάφορα άρθρα.

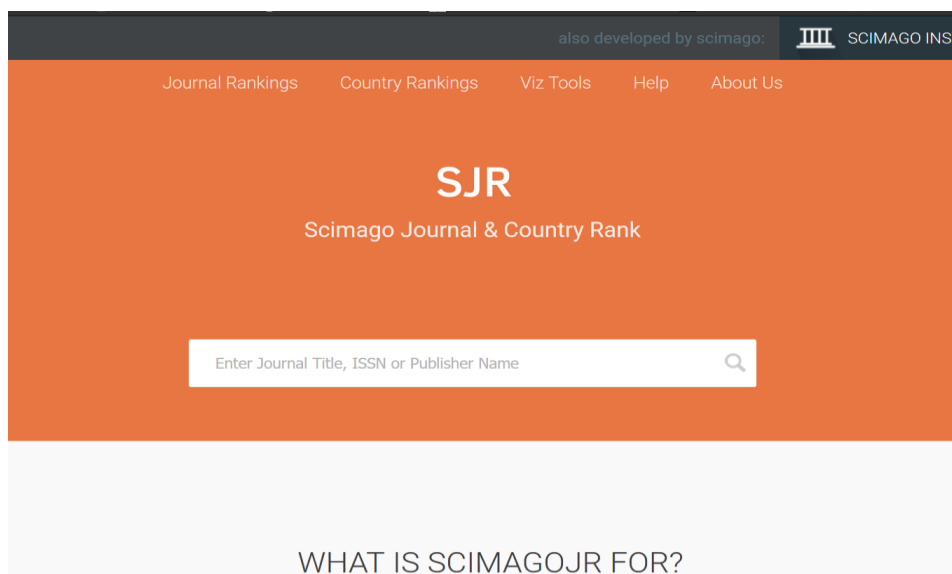
7.1 Περιήγηση στο περιβάλλον της ιστοσελίδας SCImago Journal Rank

Το ηλεκτρονικό περιβάλλον της πύλης SCImago είναι αρκετά εύκολο ως προς την χρήση του. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα δίνει την δυνατότητα αναζήτησης με τον τίτλο, το ISSN του περιοδικού και με τον εκδότη. Άλλη μία δυνατότητα που δίνεται από τον ιστότοπο είναι ότι, όταν γίνει αναζήτηση με τον τίτλο του περιοδικού ή και με τον εκδότη του περιοδικού, τότε μπορεί να γίνει αναζήτηση και με συναφείς λέξεις ή ακριβής φράσεις και να βγάλει τα αποτελέσματα τα οποία επιθυμεί ο κάθε χρήστης.

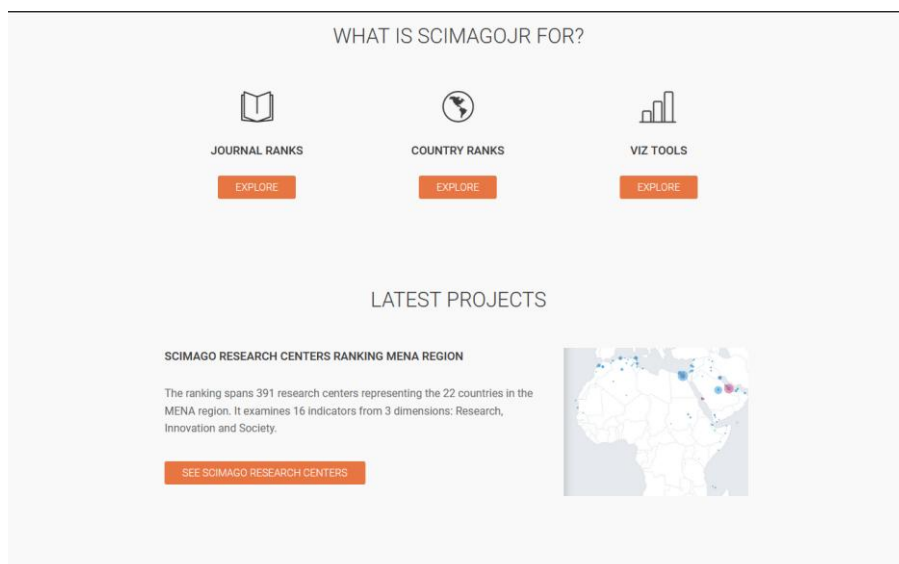
---

⁸³ SCImago Journal Rank & Country Rank. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scimagojr.com>.

⁸⁴ Citation: Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το Cambridge Dictionary, είναι «μία λέξη ή ένα κομμάτι κειμένου που λαμβάνεται από ένα γραπτό έργο». <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/citation>.

Εικόνα 2. Αρχική σελίδα της SCImago Journal & Country Rank

Εικόνα 3. Αρχική σελίδα της SCImago Journal & Country Rank

Όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 2. και στην Εικόνα 3. το αρχικό περιβάλλον της SCImago είναι απλό και εύκολο στην περιήγησή του. Αρκεί μια μπάρα αναζήτησης στο κέντρο της ιστοσελίδας, ώστε να διευκολυνθεί η χρήση από τον κάθε επισκέπτη. Στην παρούσα φάση θα εκτελεστεί ένα παράδειγμα, επιλέγοντας πάνω αριστερά την λέξη/φράση «Journal Rankings», ώστε να γίνει κατανόηση στο πώς λειτουργεί το SCImago Journal Rank & Country Rank⁸⁵.

⁸⁵SCImago Journal Rank & Country Rank. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scimagojr.com>.

Title	Type	SJR	H index	Total Docs. (2021)	Total Docs. (3years)	Total Refs. (2021)	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc. (2021)	
1 Scientific data	journal	2.468 Q1	80	295	1088	14657	8945	418	7.70	49.68	🇬🇧
2 Big Data and Society	journal	2.040 Q1	48	99	173	5916	1329	132	7.12	59.76	🇬🇧
3 Journal of Cheminformatics	journal	1.589 Q1	61	94	215	4778	1921	207	8.26	50.83	🇬🇧
4 College and Research Libraries	journal	1.113 Q1	55	55	171	1577	356	150	1.78	28.67	🇺🇸

Εικόνα 4. Αποτελέσματα αναζήτησης στο περιβάλλον SCImago Journal & Country Rank

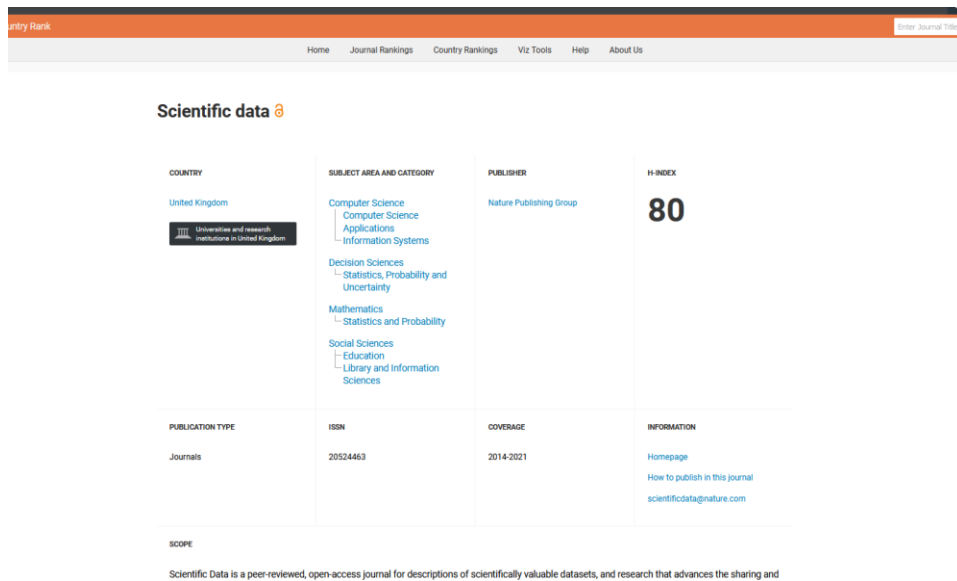
Από το συγκεκριμένο παράδειγμα, επιλέχθηκε το «Journal Rankings» το οποίο έκανε μεταφορά στο περιβάλλον που φαίνεται στην παραπάνω εικόνα (εικόνα 4.). Από τα φίλτρα αναζήτησης που υπάρχουν, επιλέχθηκαν φίλτρα, ώστε να περιοριστούν τα αποτελέσματα για να εμφανιστούν περιοδικά στον τομέα βιβλιοθηκονομίας. Εκτελέστηκαν τα εξής βήματα:

- Επιλέχθηκε «Social Science», επειδή η επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας ανήκει στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες.
- Έπειτα, επιλέχθηκε το «Library and Information Science».
- Το τρίτο κουτάκι έμεινε ως έχειν, γιατί συνίσταται η διερεύνηση από όλες τις χώρες.
- Στην συνέχεια, επιλέχθηκε ο τύπος του αποτελέσματος που συνίσταται να διεξάγει και αυτός είναι τα περιοδικά.
- Η χρονολογία είναι πάντα η πιο πρόσφατη που ευρετηριάζει η ιστοσελίδα και πρέπει να έχει ολοκληρωθεί το έτος. Στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι το έτος 2021.
- Τέλος, γίνεται επιλογή στο κουτάκι πάνω αριστερά, κάτω από τα φίλτρα αναζήτησης την ένδειξη «Only Open Access Journals» και αυτό γιατί, στο θέμα της εργασίας γίνεται αναφορά μόνο ηλεκτρονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης.

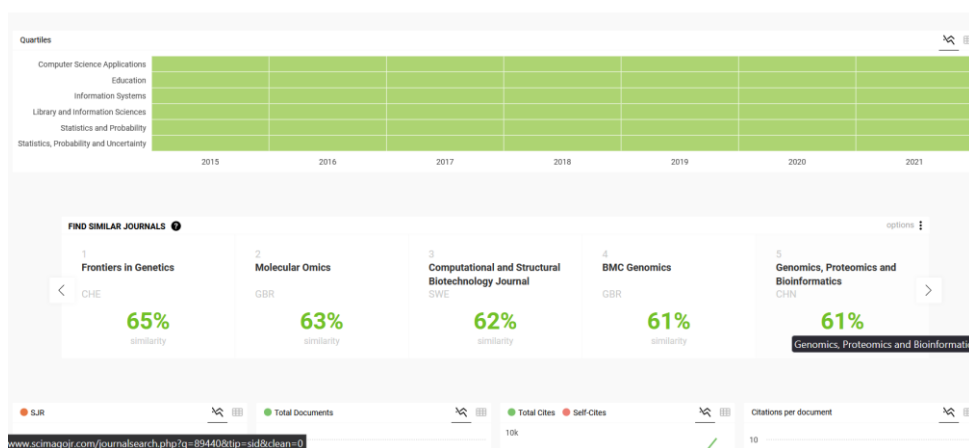
Έχοντας εκτελέσει όλα αυτά τα βήματα διαπιστώνεται ότι, ο αριθμός των αποτελεσμάτων έχει περιοριστεί και ανακτά εβδομήντα τρία στον αριθμό αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται με φθίνουσα σειρά με βάση τον επιστημονικό δείκτη SJR indicator. Όπως παρατηρείται στην Εικόνα 4. εκτός από τον τίτλο των αποτελεσμάτων, τον

τύπων του αποτελέσματος, τον δείκτη SJR , τον δείκτη H Index και την χώρα προέλευσης, εμφανίζονται επτά επιπλέον στήλες και αναφέρονται στον συνολικό αριθμό των εγγράφων (documents) που έχει εκδώσει το κάθε περιοδικό για την χρονιά 2021, τον αριθμό των άρθρων που έχει δημοσιεύσει το κάθε περιοδικό για τα έτη 2018, 2019, 2020, τις συνολικές αναφορές που έχουν γίνει στο εκάστοτε περιοδικό για την χρονιά 2021, τον συνολικό αριθμό των ετεροαναφορών (citations) που έχει εισπράξει το κάθε περιοδικό για τα χρονικά έτη 2018, 2019, 2020. Επιπλέον, τον αριθμό των ετεροαναφορών από άρθρα, συνέδρια και αξιολογήσεις που έχει το κάθε περιοδικό για τα έτη 2018, 2019, 2020, τον μέσο όρο των ετεροαναφορών ανά έγγραφο των τελευταίων δύο ετών και συνήθως, αυτή η μέτρηση χρησιμοποιείται κυρίως ως δείκτης απήχησης και τέλος, αναφέρει και τον μέσο όρο των αναφορών που έχει το κάθε περιοδικό για το έτος 2021. Σημαντική παρατήρηση στα αποτελέσματα αναζήτησης είναι η δυνατότητα ελεύθερης αποθήκευσης των αποτελεσμάτων σε μορφή αρχείου Excel. Είναι μια χρήσιμη δυνατότητα καθώς, εξυπηρετεί σε διάφορους σκοπούς, όπως για παράδειγμα, επεξεργασία των αποτελεσμάτων, ανάλογα, βέβαια, με την χρήση που επιθυμεί να κάνει ο κάθε χρήστης.

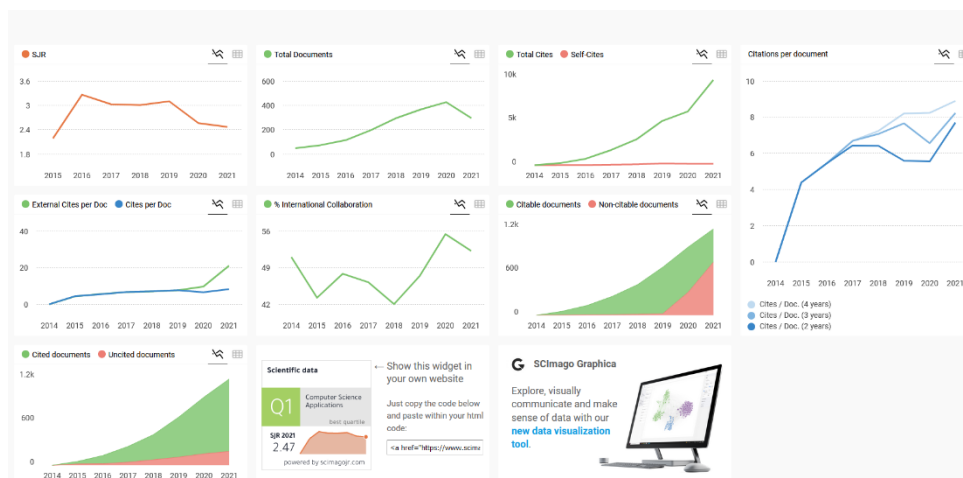
Πιο αναλυτικά, με την χρήση ενός παραδείγματος, στο πρώτο τίτλο του περιοδικού από τα αποτελέσματα που προήλθαν, γίνεται η μεταφορά σε ένα περιβάλλον που οι παρακάτω εικόνες δίνουν πληροφορίες σχετικά με το περιοδικό που ενδιαφέρει τον χρήστη. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται ο επιστημονικός δείκτης H Index, σε ποια χώρα ανήκει και εκδίδεται, ποιες θεματικές ενότητες καλύπτει, ποιος είναι ο εκδότης του περιοδικού, τον αριθμό ISSN, από ποια χρονολογία καλύπτει τις εκδόσεις του, ποιο είναι το είδος της έκδοσης. Επιπλέον, δίνεται η επίσημη ιστοσελίδα του εκάστοτε περιοδικού και η επίσημη ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) για την άντληση περισσότερων πληροφοριών για το εκάστοτε περιοδικό καθώς, και μία μικρή επισκόπηση που περιγράφει με σύντομο τρόπο την εμπεριέχει το περιοδικό. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται κάποια γραφήματα που εξηγεί η πύλη SCImago ως προς τους δείκτες που χρησιμοποιεί δηλαδή, σύγκριση των δεικτών με τις χρονολογίες που συγκεντρώνει και την διαφορά τους ανάλογα με το έτος και τους δείκτες.

Εικόνα 5. Πληροφορίες επιστημονικών περιοδικών

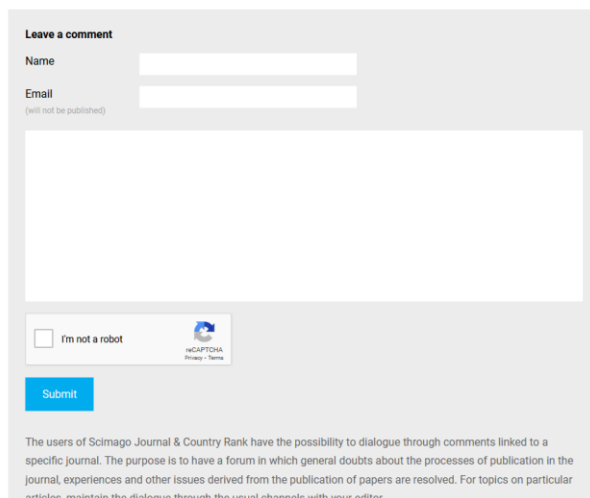

Εικόνα 6. Quartiles- επιστημονικοί δείκτες.

Εικόνα 7. Γραφήματα και διαγράμματα που δείχνουν τον επιστημονικό δείκτη SJR και τις αναφορές ανά έγγραφο (citations per document) και γραφήματα-διαγράμματα ανά κατηγορία.

← reply

Leave a comment

Name

Email
(will not be published)

I'm not a robot

The users of Scimago Journal & Country Rank have the possibility to dialogue through comments linked to a specific journal. The purpose is to have a forum in which general doubts about the processes of publication in the journal, experiences and other issues derived from the publication of papers are resolved. For topics on particular articles, maintain the dialogue through the usual channels with your editor.

Εικόνα 8. Δυνατότητα σχολιασμού για το κάθε περιοδικό.

Κάνοντας μια μικρή σύνοψη, οι παραπάνω εικόνες κάνουν αναφορά για τις λεπτομέρειες που παρέχονται για κάθε επιστημονικό περιοδικό που επιθυμεί ο κάθε ερευνητής να μάθει. Οι πληροφορίες αφορούν τον εκδότη, την χώρα, το θέμα του περιοδικού το οποίο δίνεται μέσα από μια σύντομη περίληψη. Τα γραφήματα που απεικονίζονται δείχνουν ακριβώς την απήχηση τους σε χρονικό έτος, ανά έγγραφο, ανά αναφορά σε έγγραφο. Τέλος, δίνεται η δυνατότητα σχολιασμού σε κάθε επιστημονικό περιοδικό γεγονός που βοηθά την βελτίωση της πύλης SCImago για τις δυνατότητες και τις πληροφορίες που διαθέτει.

7.2 Τα οικονομικά μοντέλα στα επιστημονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης “Library and Information Science” από την πύλη SCImago

Επιθυμώντας να γίνει η έρευνα πιο συγκεκριμένη, επιλέχθηκε η αναζήτηση αποτελεσμάτων σε ηλεκτρονικά περιοδικά στην επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας. Η αναζήτηση που έγινε και τα αποτελέσματα που εντοπίστηκαν, γίνονται αναφορικά στον παρακάτω πίνακα. Αναλυτικά, αναγράφονται οι τίτλοι των περιοδικών, το αντίστοιχο οικονομικό μοντέλο, η άδεια χρήσης περιεχομένου (creative common license) και μία ακόμα στήλη που καταγράφεται ο αριθμός ISSN/e-ISSN όλων των περιοδικών.

Παρακάτω, δίνονται όλα τα περιοδικά του κλάδου της βιβλιοθηκονομίας που περιέχονται στην πύλη SCImago Journal & Country Rank και είναι τα εξής:

ΤΙΤΛΟΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	ΑΔΕΙΑ ΧΡΗΣΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ	ΕΙΔΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ISSN/e ISSN	ΕΚΔΟΤΗΣ
1. Scientific Data	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Collaborative review process	20524463	Nature Publishing Group
2. College and Research Libraries	Advertisement	CC-BY-NC	Double-blind review	001008702 1506701	Association of College and Research Libraries
3. Communications in Information Literacy	Advertisement	CC-BY-NC-SA	Double-blind review	19335954	Communications in Information Literacy
4. Journal of Cheminformatics	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Single-blind review	17582946	Chemistry Central
5. Journal of the Medical Library Association: JMLA	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	153650501 5589439	Medical Library Association
6. Library and Information Science Research	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Double-blind review	07408188	Elsevier BV
7. Information Technology and Libraries	Sponsorship	CC-BY-NC	Double-blind review	073092952 1635226	American Library Association
8. Journal of Information Literacy	Sponsorship	CC-BY-NC	Double-blind review	17505968	Chartered Institute of Library and Information Professionals
9. Insights: the UKSG Journal	Sponsorship	CC-BY	Single-blind review	20487754	United Kingdom Serials Group
10. Information Research	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	13681613	Thomas Daniel Wilson
11. Cuadernos.info	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	071936610 719367X	Facultad de Comunicaciones de la Pontificia Universidad

						d Catolica de Chile
12.	Revista Espanola de Documentacion Cientifica	Sponsorship	CC-BY-SA	Double-blind review	021006141 9884621	CSIC Consejo Superior de Investigaciones Cientificas
13.	Language Documentation and Conservation	Sponsorship	CC-BY	Collaborative review	19345275	University of Hawaii Press
14.	D-Lib Magazine	Subscription	CC-BY-NC	none	1082-9873	Corporation for National Research Initiatives
15.	Issues in Science and Technology Librarianship	Sponsorship	CC-BY-NC	Open review	10921206	Association of College and Research Libraries
16.	SCIRES-IT	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	22394303	Caspur-Ciber Publishing
17.	Evidence Based Library and Information Practice	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	1715720X	University of Alberta
18.	LIBER Quarterly	Sponsorship	CC-BY-NC-SA	Double-blind review	14355205	LIBER, the Association of European Research Libraries
19.	JLIS.it	Sponsorship	CC-BY	Open review	203810262 0385366	Universita di Firenze, Dipartimento di Storia, Archeologia, Geografia, Arte e Spettacolo
20.	Annals of Library and Information Studies	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	09725423 09752404	National Institute of Science Communication and Information

21.	Transinformac ao	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	01033786	Resources (NISCAIR) Pontificia Universida de Catolica de Campinas
22.	Journal of Information Science Theory and Practice	Sponsorship	CC-BY	Single-blind review	228745772 2879099	Korea Institute of Science and Technology Information
23.	Library Philosophy and Practice	Sponsorship	CC-BY	Collaborative review	15220222	University of Science and Technolog y Beijing
24.	VOEB- Mitteilungen	Sponsorship	CC-BY	Collaborative review	10222588	Communi cations of the Associatio n of Austrian Librarians
25.	Methis	Sponsorship	CC-BY- NC-ND	Single-blind review	173668522 2284745	University of Tartu Press
26.	Informing Science	Sponsorship	CC-BY- NC-ND	Collaborative	152146721 5479684	Informing Science Institute
27.	Webology	Sponsorship	CC-BY- NC	Double-blind review	1735188X	University of Tehran, Iran
28.	Anales de Documentació n	Sponsorship	CC-BY- NC-ND	Double-blind review	15752437 16977904	University of Murcia
29.	Journal of Information and Organizational Sciences	Sponsorship	CC-BY	Collaborative	184633121 8469418	University of Zagreb
30.	Libres	Sponsorship	CC-BY- NC-ND	Single-blind review	10586768	Curtin University of Technolog y
31.	Informacion, Cultura y Sociedad	Sponsorship	CC-BY- NC-SA	Double-blind review	151483271 8511740	Universida d de Buenos Aires, Instituto de Investigaci ones

						Bibliotecológicas
32.	Pakistan Journal of Information Management and Libraries	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Double-blind review	24097462	Department of Information Management, University of the Punjab
33.	AIB Studi	Subscription	CC-BY-SA	Double-blind review	223961522 2809112	Associazione Italiana Biblioteche
34.	Perspectivas em Ciencia da Informacao	Sponsorship	CC-BY	Single-Blind review	141399361 9815344	Escola de Ciencia da Informacao da UFMG
35.	Revista General de Informacion y Documentacion	Sponsorship	CC-BY	Collaborative	11321873, 19882858	Universidad Complutense Madrid
36.	Investigacion Bibliotecologica	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	0187358X	Universidad Nacional Autonoma de Mexico
37.	Revista Cubana de Informacion en Ciencias de la Salud	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	23072113	Centro Nacional De Informacion De Ciencias Medicas
38.	Wacana	Sponsorship	CC-BY-NC-SA	Double-blind review	14112272, 24076899	Faculty of Humanities, University of Indonesia
39.	Journal of Educational Media and Library Science	Sponsorship	CC-BY-NC	Double-blind review	1013090X	Tamkang University
40.	BiD	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Single-blind review	15755886	Universitat de Barcelona
41.	Bilgi Dunyasi	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Open review	13023217	University and Research Librarians Association, Ankara

42.	IC Revista Científica de Información y Comunicación	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	169625082 1731071	Universidad de Sevilla
43.	Ciencia da Informacao	Sponsorship	CC-BY-SA	Double-blind review	01001965	Brazilian Institute for Information in Science and Technology
44.	International Journal of Information Science and Management	Sponsorship	CC-BY	Collaborative review	200883022 0088310	Regional Information Center for Science and Technology
45.	Biblios	Sponsorship	CC BY	Double-blind review	15624730	University Library System, University of Pittsburgh
46.	Journal of Open Research Software	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Single-blind review	20499647	Ubiquity Press
47.	Big Data and Society	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Double-blind review	20539517	SAGE Publications Ltd
48.	Publications	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Open Review	23046775	MDPI AG
49.	Data Technologies and Applications	Article processing charges/ APC's	CC-BY	Double-blind review	25149288	Emerald Group Publishing Ltd.
50.	Collection and Curation	Article processing charges/ APCs	CC-BY	Double-blind review	25149326	Emerald Group Publishing Ltd.
51.	Journal of Library and Information Studies	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	160675092 3099119	National Taiwan University, Department of Library and Information Science
52.	International Journal of Media Information Literacy	Sponsorship	CC-BY-NC-SA	Single blind review	2500106X	Cherkas Global University Press

53.	Knygotyra	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	020420612 3450053	Vilnius University Press
54.	Mararyk University Journal of Law and Technology	Sponsorship	CC-BY-NC	Double-blind review	180259431 8025951	Faculty of Law, Masaryk University
55.	Journal of the Canadian Health Libraries Association	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	17086892	Canadian Health Libraries Association
56.	Bibliothecae.it	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	228079342 2839364	Universita di Bologna, Dipartimento di Beni Culturali, Alma Mater Studiorum
57.	Revista Interamericana de Bibliotecología	Sponsorship	CC-BY-NC-SA	Double-blind review	012009762 5389866	Escuela Interamericana de Bibliotecología
58.	Boletim do Arquivo da Universidade de Coimbra	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	087256322 1827974	Imprensa da Universidade de Coimbra
59.	IAFOR Journal of Literature and Librarianship	Sponsorship	CC-BY	Single-blind review	21870608	The International Academic Forum (IAFOR)
60.	Digital Humanities Quarterly	Sponsorship	CC-BY-ND	Single blind review	19384122	Association for Computers and the Humanities
61.	Revista Digital de Biblioteconomia e Ciencia da Informação	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	1678765X	Universidade Estadual de Campinas
62.	Tekst, Kniga, Knigozdaniye	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	230620612 3113774	Tomsk State University - Faculty of Philology
63.	Library Philosophy and Practice	Sponsorship	CC-BY	Single-Blind review	15220222	University of Science and

64.	Scire	Sponsorship	CC-BY-ND	Double-Blind review	11353716	Technology Beijing Facultad de Filosofía y Letras - Universidad de Zaragoza
65.	Proceedings from the Document Academy	Sponsorship	CC-BY	Single-blind review	2473215X	University of Akron
66.	Notes	Subscription		Double-Blind review	00274380 1534150X	Music Library Association
67.	Comparative Oriental Manuscript Studies Bulletin	Sponsorship	CC-BY-SA	Double-Blind review	24100951	Universität Hamburg
68.	Encontros Bibli	Sponsorship	CC-BY	Double blind review	15182924	Universidade Federal de Santa Catarina
69.	Revista de Cancioneros Impresos y Manuscritos	Sponsorship	CC-BY	Double-blind review	22547444	Universidad de Alicante
70.	International Journal of Information, Diversity and Inclusion	Sponsorship	CC-BY-NC-ND	Double-blind review	25743430	University of Hawaii at Manoa
71.	Bilgi Dunyasi	Sponsorship/ Advertisement	CC-BY	Double-blind review	13023217	University and Research Librarians Association, Ankara

Πίνακας 1: Οικονομικά μοντέλα ηλεκτρονικών περιοδικών και άδειες χρήσης τους.

Έχοντας καταγράψει όλα τα παραπάνω ηλεκτρονικά περιοδικά από το SCImago Journal Rank στον παραπάνω πίνακα, μπορεί κανείς να εντοπίσει με μια γρήγορη ματιά, ποια οικονομικά μοντέλα χρησιμοποιούνται περισσότερο, ποιο είδος αξιολόγησης επιλέγουν οι εκδότες για να αξιολογήσουν ένα άρθρο πριν την δημοσίευσή τους και ποια άδεια χρήσης περιεχομένου, επίσης, χρησιμοποιείται πιο συχνά. Η καταγραφή του ISSN/e-ISSN μας εξασφαλίζει την μοναδικότητα, την εγκυρότητα ως περιοδική έκδοση και την διεθνώς αποδεκτή μέθοδο αναγνώρισης διαχρονικής, αριθμητικής και χρονολογικής σειράς των περιοδικών.

Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε η κατάλληλη αναζήτηση από το SCImago για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα (*ηλεκτρονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης "Library and Information Science"*). Στη συνέχεια, έγινε η αναζήτηση σε ένα-ένα περιοδικό για την εύρεση του οικονομικού μοντέλου. Οι πληροφορίες που δίνονται στην ιστοσελίδα για το εκάστοτε περιοδικό βρίσκονται πάντα στην ενότητα *"About the Journal"*. Κάνοντας επιλογή την συγκεκριμένη ενότητα, στα περισσότερα περιοδικά, εμφανίζονται κάποιες υποκατηγορίες όπως για παράδειγμα, *"Journal Information"*, *"Open Access"*, *"Policies"*, *"Principles"*, *Editors & Editorial Board"*, *"Publish"* και *"FAQ"*. Οι υποκατηγορίες αυτές είναι ενδεικτικές και είναι κατηγορίες που εμφανίζονται στα περισσότερα περιοδικά που έχουν εξεταστεί ενώ μπορεί να μην εμπεριέχονται όλες οι παραπάνω υποκατηγορίες που αναφέρθηκαν στην ενότητα *"About the Journal"*. Η ενότητα *"About the Journal"* περιέχει από τις πιο γενικές πληροφορίες του περιοδικού μέχρι τις πιο ειδικές. Λέγοντας ειδικές πληροφορίες, μια ειδική υποκατηγορία που αναγράφεται στην ενότητα *"About the Journal"* είναι το *"Author's Guidline"*. Το *"Author's Guidline"* είναι μια ενότητα που απευθύνεται στους συγγραφείς των άρθρων και αναγράφονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για την καθοδήγηση των συγγραφέων για το πώς μπορούν να δημοσιεύσουν το άρθρο τους στο περιοδικό. Μελετώντας αυτή την ενότητα, εντοπίστηκαν τα οικονομικά μοντέλα των περιοδικών και το είδος της αξιολόγησής τους, ενώ το *"Creative Common License"* αναγράφεται πάντα στο τέλος της ιστοσελίδας και σε όλο το περιβάλλον περιήγησής τους και το ISSN/e-ISSN στην αρχική σελίδα της ιστοσελίδας του κάθε περιοδικού.

Το αρχικό ζήτημα της έρευνας της έρευνας το οποίο είναι ο εντοπισμός των οικονομικών μοντέλων, παρατηρώντας τον πίνακα, από τα παραπάνω περιοδικά προκύπτει ότι οικονομικό μοντέλο με την μεγαλύτερη χρήση σε σχέση με ότι έχει προαναφερθεί είναι το μοντέλο «Sponsorship» δηλαδή, η επιχορήγηση. Από τα εβδομήντα ένα περιοδικά (71) τα πενήντα επτά (57) χρησιμοποιούν αυτό το μοντέλο της επιχορήγησης (Sponsorship), δηλαδή το ογδόντα δύο τοις εκατό (81%). Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, τα περιοδικά έχουν έναν ή περισσότερους χορηγούς που καλύπτουν τα έξοδα της έκδοσης και ότι άλλο στάδιο υπάρχει για να μπορέσει και να δημοσιευθεί αλλά και να είναι ανοικτή η πρόσβασή του στο διαδίκτυο. Συνήθως, χορηγός είναι το ινστιτούτο, η σχολή ή και το ίδρυμα από το οποίο εξαρτάται το περιοδικό και αυτό γιατί, το περιεχόμενό τους ανήκει στον επιστημονικό κλάδο που αντιπροσωπεύουν.

Αμέσως επόμενο, συχνότερο οικονομικό μοντέλο που εντοπίζεται είναι το «Article Processing Charges/APCs» καθώς, εννέα περιοδικά (9), ποσοστό περίπου δέκα τρία τοις εκατό (13%) από τον πίνακα χρησιμοποιούν το μοντέλο που επιβάλλεται στον συγγραφέα του άρθρου ένα χρηματικό ποσό που διακουμαίνεται τιμολογιακά ανάλογα με το περιοδικό. Δηλαδή, για κάθε άρθρο που επιθυμεί ο συγγραφέας να δημοσιεύσει στο περιοδικό του επιβάλλεται μια αντίστοιχη χρέωση. Συνήθως, οι πληροφορίες αναγράφονται στις οδηγίες που δίνουν τα περιοδικά μέσω της ιστοσελίδας τους στην κατηγορία «Author's Guideline».

Επόμενο μοντέλο, με λιγότερη χρήση σε σχέση με τα δύο προηγούμενα μοντέλα που παρατηρείται, είναι το «Subscription». Μόνο δύο περιοδικά από τα εβδομήντα ένα, ποσοστό τρία τοις εκατό (3%), χρησιμοποιεί την συνδρομή για να αποκτήσουν οι χρήστες (συνδρομητές) ελεύθερη πρόσβαση στο περιεχόμενο και ίσως όχι “ελεύθερη” όπως εννοείται. Η ιδιότητα αυτού του οικονομικού μοντέλου είναι να μπορέσει μέσω της χρηματικής πληρωμής να αποκτήσει, από την περιορισμένη πρόσβαση που διαθέτει, την πλήρη ανοικτή πρόσβαση.

Τελευταίο μοντέλο που παρατηρήθηκε από την καταγραφή και τον εντοπισμό του πίνακα, είναι το μοντέλο «Advertisement». Τρία περιοδικά σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) χρησιμοποιούν το μοντέλο της διαφήμισης. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανοικτή πρόσβαση, τα περιοδικά επιλέγουν να διαθέσουν το περιεχόμενό τους διαφημίζοντας το μέσω των social media (μέσα κοινωνικά δικτύωσης) “social advertising”, όπως για παράδειγμα Facebook και Twitter, είτε πληρώνοντας μια διαφήμιση που επιτρέπει και την αναζήτηση στο περιεχόμενό τους (paid search advertising) είτε προβάλλοντας διαφημίσεις “display advertising”.

Στο δεύτερο μέρος της αναζήτησης των περιοδικών καταγράφηκαν το “copyright”, το είδος της αξιολόγησης και ο μοναδικός αριθμός αναγνώρισης ISSN/e-ISSN. Από τα εβδομήντα ένα (71) περιοδικά τα σαράντα τρία (43) χρησιμοποιούν ως είδος αξιολόγησης το “Double-blind review” με ποσοστό 60% και τα περιοδικά που χρησιμοποιούν αυτό το είδος αξιολόγησης, είναι τα περισσότερα από αυτά περιοδικά με το οικονομικό μοντέλο “sponsorship”. Αμέσως επόμενο είδος αξιολόγησης που παρατηρείται να χρησιμοποιείται αρκετά, είναι το “Single-blind review”. Δεκατρία (13) περιοδικά από τα εβδομήντα ένα (71) με ποσοστό 18,3% χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο είδος αξιολόγησης ενώ αμέσως επόμενα είναι το “collaborative” και το “open review” με εννέα (9) και τρία (3) περιοδικά αντίστοιχα και με ποσοστό 12,6% και 4,2% επίσης, αντίστοιχα με το τελευταίο να επικρατεί λιγότερο.

Στην περίπτωση των copyrights τα περισσότερα περιοδικά χρησιμοποιούν την άδεια “CC-BY” με ποσοστό 52,8%, τριάντα επτά (37) από τα εβδομήντα ένα (71), γεγονός που επιτρέπει την μέγιστη δυνατή διάδοση διάθεση και χρήση κάθε έργου του δημιουργού προς τους χρήστες, αρκεί να κατοχυρώνεται και να αναφέρεται ο αρχικός και νόμιμος δημιουργός του έργου. Αμέσως επόμενο copyright που χρησιμοποιείται αρκετά, είναι το CC-BY-NC-ND (Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα) με ποσοστό 18,3%, δηλαδή δεκατρία (13) περιοδικά, που σημαίνει, ότι μπορούν οι αναγνώστες να αντιγράψουν το άρθρο που επιθυμούν και να το μοιραστούν με άλλους, αλλά δεν μπορούν με κανένα τρόπο να αλλάξουν ή να τροποποιήσουν το περιεχόμενο, ούτε να το χρησιμοποιήσουν για εμπορικό σκοπό. Επίσης, είναι δεδομένο και σε αυτό το copyright, ότι η αναγνώριση του πρώτου δημιουργού παραμένει σε εκείνον (credit). Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε ένα ακόμα copyright να χρησιμοποιείται από τα ηλεκτρονικά περιοδικά, το CC-BY-NC (Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση) με ποσοστό 11,2%. Σε αυτή την άδεια οκτώ (8) ηλεκτρονικά περιοδικά επιτρέπουν στους αναγνώστες να αξιοποιήσουν τα άρθρα για τον σκοπό που επιθυμούν με την υποχρέωση να επισημανθεί ο αρχικός δημιουργός, χωρίς να τους δίνεται η δυνατότητα να τα χρησιμοποιήσουν για εμπορικούς σκοπούς. Ακολουθούν τα υπόλοιπα περιοδικά του πίνακα με λιγότερη χρήση να έχουν κατοχυρώσει τις άδειες CC-BY-NC-SA (Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή) με ποσοστό 7%, πέντε περιοδικά (5), η CC BY-SA (Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή) με ποσοστό 5,6% τέσσερα (4) περιοδικά και η CC-BY-ND (Αναφορά Δημιουργού-Όχι Παράγωγα Έργα) με ποσοστό 2,8% δύο (2) περιοδικά και με τις δύο πρώτες άδειες να επιτρέπουν στους αναγνώστες να χρησιμοποιούν το υλικό ακόμα και για εμπορικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση να αναφέρουν πάντα τον αρχικό δημιουργό, ενώ η τελευταία επιτρέπει να γίνει η χρήση του περιεχομένου χωρίς εμπορικό σκοπό και πάντα να αδειοδοτούν τις νέες δημιουργίες τους με τους ίδιους όρους.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συνοψίζοντας, μπορούμε να επισημάνουμε ότι, η Ανοικτή Πρόσβαση αποτελεί μια επανάσταση για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η επιστήμη στις μέρες μας. Ολο ένα και περισσότερο, η Ανοικτή πρόσβαση αποκτά μια ευρεία αναγνώριση σε κάθε επιστημονικό τμήμα και η μέθοδός της, γίνεται περισσότερο συνεργατική, ανοικτή και συμμετοχική. Η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας που παρέχεται ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς είναι η θεμελιώδης έννοια της Ανοικτής Πρόσβασης. Όμως, η τήρηση και η υιοθέτηση αυτής της θεμελιώδους έννοιας δεν υφίσταται στο εκατό τις εκατό. Η αιτία βρίσκεται στην εμπορευματοποίηση της Ανοικτής Πρόσβασης και συγκεκριμένα, με την χρήση των οικονομικών μοντέλων (business models) που έχει προκαλέσει έντονη αντίδραση στην επιστημονική κοινότητα, καθώς πρέπει να καταβάλλονται μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο από τα ιδρύματα όσο και από τους ερευνητές προκειμένου, να αποκτήσουν πρόσβαση στο περιεχόμενο. Οπότε, για να επιτευχθεί η Ανοικτή Πρόσβαση στον μέγιστο βαθμό, δημιουργήθηκαν κάποιες στρατηγικές ο Πράσινος Δρόμος (Green Open Access), ο Χρυσός Δρόμος (Gold Open Access) και ο Διαμαντένιος Δρόμος (Diamond Open Access) και με τις τρεις στρατηγικές να είναι οι πιο διαδεδομένες και οι πιο συχνές.

Στην περίπτωση των ηλεκτρονικών περιοδικών Ανοικτής Πρόσβασης “*Library and Information Science*”, και σύμφωνα με τον πίνακα στο οποίο έχουν καταγραφεί τα οικονομικά μοντέλα, ο Διαμαντένιος Δρόμος (Platinum Open Access) και ο Χρυσός Δρόμος (Gold Open Access) είναι οι επιθυμητοί μέθοδοι δημοσίευσης από τα ηλεκτρονικά περιοδικά και ο λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκαν τα οικονομικά μοντέλα (business models). Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην εργασία αυτή, έδειξε ότι τα περισσότερα περιοδικά και σε ποσοστό 72%, επιλέγουν την Platinum Open Access δηλαδή, το κόστος δημοσίευσης ενός άρθρου καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το ίδιο το περιοδικό, χωρίς να επιβαρύνει τον συγγραφέα να καταβάλει κάποιο χρηματικό ποσό, όπως επίσης, δεν επιβάλλεται κάποιο κόστος στην πρόσβαση των δημοσιεύσεων στο περιοδικό από τους αναγνώστες. Αντι αυτού, το κόστος δημοσίευσης αναλαμβάνεται και καλύπτεται από τους χρηματοδότες ιδρύματα και πανεπιστήμια, δημόσια και ιδιωτικά και είναι το οικονομικό μοντέλο Sponsorship. Επίσης, αμέσως επόμενη κατηγορία της Open Access που επιλέγεται αρκετά συχνά, στην περίπτωση που εξετάζεται, είναι η Gold Open Access και με ποσοστό 16%, η οποία καλύπτει το κόστος δημοσίευσης των άρθρων τους από τους συγγραφείς. Παρόλο που, οι συγγραφείς έχουν κάποια συνεργασία με το εκάστοτε ίδρυμα ή πανεπιστήμιο επωμίζονται τα έξοδα δημοσίευσης του άρθρου τους και αυτό ονομάζεται Article Processing Charges/ APCs. Είναι το δεύτερο οικονομικό μοντέλο σε συχνή χρήση, ύστερα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Τα οικονομικά μοντέλα Sponsorship και Article Processing

Charges/ APCs μπορούν να ερμηνευθούν ως αναπόσπαστοι μέθοδοι εισοδήματος των συγκεκριμένων ηλεκτρονικών περιοδικών που έγινε η έρευνα. Ακολουθούν το επιχειρηματικό μοντέλο Subscription και το επιχειρηματικό μοντέλο Advertisement με σχεδόν ισάριθμα περιοδικά μεταξύ τους στην κατοχή τους γεγονός που, ίσως επιδεικνύει, ότι η διαφήμιση μέσω των κοινωνικών δικτύων και η εγγραφή με κάποιο κόστος δεν επιλέγεται αρκετά.

Εν συνεχεία του συμπεράσματος και σε συνδυασμό με το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, παρατηρείται ότι, όλα τα περιοδικά δεν δύναται να μην χρησιμοποιούν την διαδικασία της αξιολόγησης (peer review process), η οποία ποικίλει σε κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο που το κάθε ηλεκτρονικό περιοδικό επιλέγει να αξιολογήσει. Η πιο συχνή μορφή αξιολόγησης είναι η double blind review καθώς, αποτελεί μια αποτελεσματική μορφή με κύριο κριτήριο της η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία που πρέπει να διακατέχει τον κριτή-αξιολογητή του άρθρου. Η πλήρης ανωνυμία και απο την πλευρά του αξιολογητή και απο την πλευρά του συγγραφέα εξασφαλίζει την δίκαιη αξιολόγηση και κατά πόσο το άρθρο το οποίο θέλει να δημοσιευθεί πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις που έχει θέσει το ηλεκτρονικό περιοδικό ως κανόνες. Παρατηρείται, επιπλέον, από τον πίνακα, ότι εκτός από την μέθοδο αξιολόγησης double-blind review, χρησιμοποιείται αρκετά και η μέθοδος αξιολόγησης single- blind review και η μέθοδος αξιολόγησης collaborative review. Στην πρώτη περίπτωση, η single- blind review αξιολογεί με τρόπο από την μία πλευρά δηλαδή, ο αξιολογητής γνωρίζει το όνομα του συγγραφέα του άρθρου αλλά ο συγγραφέας δεν γνωρίζει τον αξιολογητή και με κάθε τρόπο, επικαλείται ο εκδότης του περιοδικού να μην αποκαλύπτονται τα ονόματα των αξιολογητών έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία αξιολόγησης. Στην δεύτερη περίπτωση με την μέθοδο collaborative review τα πράγματα είναι πιο ελεύθερα. Λέγοντας ελεύθερα σημαίνει το εξής, η αξιολόγηση γίνεται χωρίς να επικρατεί η ανωνυμία και απο τις δύο πλευρές, ενώ παράλληλα, μπορεί να υπάρξει και συνεργασία μεταξύ συγγραφέα και αξιολογητή προκειμένου να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση με επιτυχία.

Έπειτα, και ανακεφαλαιώνοντας και το τρίτο κεφάλαιο, με το οποίο έγινε η έρευνα και όπου καταγράφηκε στον πίνακα, είναι τα πνευματικά δικαιώματα που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο περιεχόμενο και εφαρμόζονται για να εξασφαλίσουν τα δικαιώματα του δημιουργού για την χρήση του έργου του προς τρίτους. Παρατηρήθηκε, ότι στα τριάντα τέσσερα περιοδικά (34) απο τα εβδομήντα ένα (71) χρησιμοποιείται η άδεια της Αναφοράς του Δημιουργού (CC-BY), που επιτρέπει στους αναγνώστες να κάνουν κοινή χρήση του άρθρου, να το διανείμουν και να το προσαρμόσουν ανάλογα με την δική τους ανάγκη. Η άδεια της Αναφοράς του Δημιουργού (CC-BY) και σύμφωνα με, τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Creative Common License είναι η πιο κατάλληλη άδεια καθώς, προσφέρει την μέγιστη διάδοση που του δίνεται και χρήση του υλικού, μέχρι και σε εμπορικό βαθμό,

διασφαλίζοντας, ότι πάντα κατοχυρώνεται το δικαίωμα της αρχικής δημιουργίας στον δημιουργό. Επίσης, εντοπίστηκε ως δεύτερη πιο συχνή άδεια Αναφοράς Δημιουργού, η άδεια Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα (CC BY-NC-ND). Δεκατρία (13) από τα εβδομήντα ένα (71) περιοδικά που εξετάστηκαν χρησιμοποιούν την συγκεκριμένη άδεια, η οποία επιτρέπει την αντιγραφή του υλικού και την δυνατότητα να το αναδιανείμει, αλλά περιορίζεται στην δυνατότητα να χρησιμοποιήσει κάποιος το υλικό για εμπορικούς σκοπούς και οποιαδήποτε απόπειρα τροποποίησης του υλικού δεν γίνεται αποδεκτή.

Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι άδειες χρήσης περιεχομένου προσφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την αντιγραφή των άρθρων και την αναδιανομή τους αλλά προστατεύεται το δικαίωμα του πρώτου δημιουργού που είναι πολύ σημαντικό στην διατήρηση της αρχική δημιουργίας καθώς, έπεται η αναγνώριση μέσω των αναφορών (citations).

Εν κατακλείδι, τα ηλεκτρονικά περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης “Library and Information Science”, τα οποία ευρετηριάστηκαν από την βάση SCImago, οδήγησαν στο συμπέρασμα της έρευνας ότι, σε πολύ μεγάλο ποσοστό υιοθετούν την Ανοικτή Πρόσβαση μέσω της Platinum Open Access, μία οδός, η οποία εξασφαλίζει τα χρηματικά ποσά για την κάλυψη των εξόδων δημοσίευσης, μέσω των χορηγιών (sponsorship) των ιδρυμάτων ή πανεπιστημίων που καλύπτει την επιστημονική ενότητα το εκάστοτε περιοδικό. Παράλληλα, η έρευνα έδειξε ότι, εκτός από την Platinum Open Access χρησιμοποιείται επίσης, σε αρκετό βαθμό, η Gold Open Access στην οποία εξασφαλίζεται η Ανοικτή Πρόσβαση, αλλά η κάλυψη των εξόδων δημοσίευσης των άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά, ώστε να παραχθεί η ανοικτή πρόσβαση, γίνεται από τους συγγραφείς των άρθρων. Τα υπόλοιπα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης, όπως ερευνηθήκαν, χρησιμοποιούν τα οικονομικά μοντέλα Subscription και Advertisement γεγονός που δείχνει, ότι θα πρέπει να καταβληθεί κάποιο χρηματικό ποσό από την πλευρά των αναγνωστών για να αποκτήσουν, αν όχι πλήρη, μερική πρόσβαση στα επιστημονικά περιοδικά. Τα τελευταία δύο επιχειρηματικά μοντέλα, δεν φαίνονται να τηρούν την έννοια και τον θεσμό της Ανοικτής Πρόσβασης, όπως έχει προαναφερθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- openaccess.gr. (3 Οκτωβρίου, 2022). Τι είναι η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου, 2022, από www.openaccess.gr/el/oa-about.
- Suber, P. ([χ.χ.]). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.
- Elsevier. (5 Οκτωβρίου, 2022). What is peer review?. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.
- BOAI. (5 Οκτωβρίου, 2022). Budapest Open Access Initiative. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/>.
- openaccess.gr. (29 Σεπτεμβρίου, 2022). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 29 Σεπτεμβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/intro.dot>
- Open Access Max-Planck-Gesellschaft. (25 Σεπτεμβρίου, 2022). Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>.
- openaccess.gr. (9 Οκτωβρίου, 2022). Η Ανοικτή Πρόσβαση στο ΕΚΤ. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.openaccess.gr/el/oa-ekt>.
- HEAL Link Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (10 Οκτωβρίου, 2022). Διακήρυξη για την Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.heal-link.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CF%87%CF%84%CE%AE-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84/>.
- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. (12 Οκτωβρίου, 2022). e-Publishing. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://epublishing.ekt.gr/el/terms-of-use>.
- Togia, A. (2018). Open Access Infrastructure in Greece: Current Status, Challenges and Perspectives. 22nd International Conference on Electronic Publishing, Toronto, Canada, 22-24 Ιουνίου 2018. ELPUB, 22, 1-20.
- openaccess.gr. ([χ.χ.]). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/users.dot>
- openaccess.gr. ([χ.χ.]). Η Ανοικτή Πρόσβαση. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/future.dot>.
- Cockerill, M. (2007, 1 Ιανουαρίου). Pricing, business models and open access: Status quo vs. Apocalypse Information Services and Use 27, (4). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.academia.edu/2893342/Pricing_business_models_and_open_access_Status_quo_vs_Apocalypse.
- Beall, J. (2013). Predatory publishing is just one of the consequences of gold open access Learned Publishing 26, (2). Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2022, από <http://eprints.rclis.org/23485/1/Learned%20Publishing%20article.pdf>.
- Suber, P. ([χ.χ.]). Open Access Overview. [χ.τ.]: [χ.ε.]. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου, 2022, Δικτυακός τόπος: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.
- FAIR. ([χ.χ.]). GO FAIR. Ανακτήθηκε 3 Νοεμβρίου, 2022, από <https://www.go-fair.org/>.
- FAIR. ([χ.χ.]). FAIR Principles. Ανακτήθηκε 3 Νοεμβρίου, 2022, από <https://www.go-fair.org/fair-principles/>.
- Eve, M. P., Rooryck, J., & De Vries, S. C. (2017, June). The transition to Open Access: the state of the market, offsetting deals, and a demonstrated model for Fair

- Open Access with the Open Library of Humanities. In *ELPUB* (pp. 118-128).
https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=LrcrDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA118&dq=fair+open+access&ots=-fDGFKfmRt&sig=aSD9WbKYTsLMGZNZit4qek2da0E&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true
- Harnad, S. (2001, 26 Απριλίου). The self-archiving initiative Nature 410. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.nature.com/articles/35074210#article-info>.
  - Björk, B. C., Laakso, M., Welling, P., & Paetau, P. (2014). Anatomy of green open access. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65(2), 237-250.
https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/10138/157659/Bj_rk_Laakso_Welling_Paetau_2014_Anatomy_of_Green_OA.pdf?sequence=3
  - Madalli, D. (2015). Concepts of openness and open access. Paris, France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
  - Laakso, M. (2016). Hybrid Open Access – a longitudinal study *Journal of Informetrics* 10, (4). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://harisportal.hanken.fi/en/publications/hybrid-open-access-a-longitudinal-study>.
  - Normand, S. (2018, 4 Απριλίου). Is Diamond Open Access the Future of Open Access? *Innovations in Scholarly Communications* 3, (2). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://thejournal.ca/index.php/ijournal/article/view/29482>.
  - City Research Online. (2013). The diamond model of open access publishing: Why policy makers, scholars, universities, libraries, labour unions and the publishing world need to take non-commercial, non-profit open access serious. Ανακτήθηκε 3 Νοεμβρίου, 2022, από <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/3078/>.
  - Harrington, R. (2017, June 1). Diamond open access, societies and mission. *The Scholarly Kitchen*. <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2017/06/01/diamond-open-access-societies-mission/>
  - Björk, B. (2017, 7 Φεβρουαρίου). Gold, green, and black open access *Learned Publishing* 30, (2). Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/leap.1096>.
  - Piwowar, H. (2018, 13 Φεβρουαρίου). The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles *PeerJ*. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://peerj.com/articles/4375/>.
  - Scribbr. ([χ.χ.]). What Is Peer Review? Types & Examples. Ανακτήθηκε 4 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scribbr.com/methodology/peer-review/>.
  - Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Peer Review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/author-resources/Journal-Authors/submission-peer-review/peer-review.html>.
  - Elsevier B.V.. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.
  - Wiley Author Services. ([χ.χ.]). Types of peer review. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>.
  - International Journal of Advances in Engineering & Technology. ([χ.χ.]). Peer Review/ Refereeing. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.ijaet.org/peer-review-of-ijaet/index.html>.

- Κοτσίρης, Λ. (2017). Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- HEAL Link. ([χ.χ.]). Τι είναι Πνευματική Ιδιοκτησία. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property>.
- openaccess.gr. ([χ.χ.]). Πνευματικά Δικαιώματα. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/openaccess/copyrights.dot>.
- Cambridge Dictionary. ([χ.χ.]). Copyright. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου, 2022, από <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/copyright>.
- Creative Commons. ([χ.χ.]). Frequently Asked Questions (FAQ). Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://certificates.creativecommons.org/about/faq/>.
- Creative Commons. ([χ.χ.]). About CC Licenses. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>.
- Καλλινίκου, Δ. (2007). Πνευματική ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες. Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.
- Μαρίνος, Μ.-Θ. (2004). Πνευματική ιδιοκτησία (2η έκδ.). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Μονόπωλη, Μ. (2009, 7 Ιουλίου). Χρήση και αξιολόγηση της υπηρεσίας "Ηλεκτρονικά περιοδικά" Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης (ΒΥΠ), Πανεπιστημίου Πατρών Δημοσιεύσεις σε Συνέδρια/Ημερίδες - ΒΚΠ. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/1707>.
- Μπαλά, Κ. (1999). Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11178>.
- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. ([χ.χ.]). Ηλεκτρονικά Περιοδικά. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://archive.openaccess.gr/journals/what.dot>.
- Φράγκου, Α. (1997). Ηλεκτρονικά Περιοδικά, Επιστημονική Κοινότητα και Βιβλιοθήκες: προσβλέποντας στο Μέλλον. <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11176>
- Kurhekar, P. P. (2021). Open Access Journals in Library and Information Science: A Study. RESEARCH JOURNEY, 34. <https://www.shriwaghmarebrothers.com/wp-content/uploads/2021/12/Special-Issue-279-B-Rahata-College.pdf#page=35>
- Παπαθεοδώρου, Χ., & Τσιμπόγλου, Φ. Χ. (2001). Έκδοση και διαχείριση ηλεκτρονικών περιοδικών από Βιβλιοθήκες. <https://lekkythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11007>
- Dallmeier-Tiessen, S., Goerner, B., Darby, R., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., ... & van der Stelt, W. (2010). Open access publishing-models and attributes. <https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-838A-6>
- Σαχίνη, Ε. (2018). Διαμορφώνοντας ένα νέο πλαίσιο συνδρομών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στην εποχή της κρίσης: κρίσιμα ζητήματα και επιλογές, 2η Έκδοση (Κείμενο Εργασίας 03/2018) Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Ανακτήθηκε 31 Οκτωβρίου, 2022, από https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/reports/%CE%95%CE%9A%CE%A4_KeimenaErgasias_03_2018_0.pdf.
- .Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics. Ανακτήθηκε 31 Οκτωβρίου, 2022, από <https://scoap3.org/>.
- Open Library of Humanities. Ανακτήθηκε 31 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.openlibhums.org/>.
- SCImago Journal Rank & Country Rank. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scimagojr.com>.

- Cambridge Dictionary. ([χ.χ.]). citation. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/citation>.
- Nature Publishing Group. ([χ.χ.]). Scientific data. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.nature.com/sdata/>.
- SAGE Publications Ltd. ([χ.χ.]). Big Data and Society. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.sagepub.com/home/bdsa>.
- Springer Nature. ([χ.χ.]). Journal of Cheminformatics. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://jcheminf.biomedcentral.com/>.
- Association of College & Research Libraries. ([χ.χ.]). College and Research Libraries. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://crl.acrl.org/index.php/crl>.
- Science Direct. ([χ.χ.]). Library and Information Science Research. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.sciencedirect.com/journal/library-and-information-science-research>.
- Pitt Open Library Publishing. ([χ.χ.]). Journal of the Medical Library Association. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://jmla.mlanet.org/ojs/jmla>.
- CILIP Information Literacy Group. ([χ.χ.]). Journal of Information Literacy. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ojs.lboro.ac.uk/jil/>.
- American Library Association. ([χ.χ.]). Information Technology and Libraries. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ejournals.bc.edu/index.php/ital>.
- Ubiquity Press. ([χ.χ.]). Journal of Open Research Software. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://openresearchsoftware.metajnl.com/>.
- The Association of European Research Libraries. ([χ.χ.]). LIBER Quarterly. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.liberquarterly.eu/>.
- Chinese Academy of Sciences. ([χ.χ.]). Journal of Data and Information Science. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://sciendocom/journal/JDIS>.
- Committee on Publication Ethics (COPE). ([χ.χ.]). Publications. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.mdpi.com/journal/publications>.
- PDXScholar. ([χ.χ.]). Communications in Information Literacy. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://pdxscholar.library.pdx.edu/comminfolit/>.
- CSIC. ([χ.χ.]). Revista Espanola de Documentacion Cientifica. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://redc.revistas.csic.es/index.php/redc>.
- University of Borås. ([χ.χ.]). Information Research. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.informationr.net/ir/>.
- University of Alberta Library. ([χ.χ.]). Evidence Based Library and Information Practice. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.library.ualberta.ca/eblip/index.php/EBLIP/index>.
- Emerald Publishing. ([χ.χ.]). Data Technologies and Applications. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.emeraldgrouppublishing.com/journal/dta>.
- Valzano, V. ([χ.χ.]). SCIRES-IT. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.sciresit.it>.
- Committee on Publication Ethics (COPE). ([χ.χ.]). Insights: the UKSG Journal. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://insights.uksg.org/>.
- SciELO. ([χ.χ.]). Transinformacao. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.scielo.br/j/tinf/>.
- Cherkas Global University Press. ([χ.χ.]). International Journal of Media and Information Literacy. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ijmil.cherkasgu.press/>.
- Faculty of Communications of the Pontificia Universidad Católica de Chile. ([χ.χ.]). Cuadernos.info. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://cuadernos.info/index.php/CDI/index>.

- Faculty of Informing Science Institute. ([χ.χ.]). Informing Science. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.informingscience.org/>.
- Instituto de Investigaciones Bibliotecológicas. ([χ.χ.]). Informacion, Cultura y Sociedad. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://revistascientificas.filo.uba.ar/index.php/ICS>.
- National Institute of Science Communication and Information Resources (NISCAIR). ([χ.χ.]). Annals of Library and Information Studies. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://op.niscair.res.in/index.php/ALIS>.
- National Institute of Institute of Law and Technology, Faculty of Law, Masaryk University. ([χ.χ.]). Masaryk University Journal of Law and Technology. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.muni.cz/mujlt>.
- University of Alberta Libraries. ([χ.χ.]). Journal of the Canadian Health Libraries Association. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.library.ualberta.ca/jchla/index.php/jchla>.
- Emerald Group Publishing Ltd.. ([χ.χ.]). Collection and Curation. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/2514-9326>.
- Faculty of Organization and Informatics University of Zagreb. ([χ.χ.]). Journal of Information and Organizational Sciences. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://jios.foi.hr/index.php/jios/index>.
- Tomsk State University Faculty of Philology. ([χ.χ.]). Tekst, Kniga, Knigozdaniye. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://journals.tsu.ru/book/en/>.
- Universidad Nacional Autonoma de Mexico. ([χ.χ.]). Investigacion Bibliotecologica. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://rev-ib.unam.mx/ib/index.php/ib>.
- Korean Institute of Science and Technology Information (KISTI). ([χ.χ.]). Journal of Information Science Theory and Practice. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.jistap.org/journal/intro.do?page=logo&journalSeq=J000043>.
- Faculty of Humanities, University of Indonesia. ([χ.χ.]). Wacana. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από wacana.ui.ac.id/index.php/wjhi.
- Centro Nacional De Informacion De Ciencias Medicas. ([χ.χ.]). Revista Cubana de Informacion en Ciencias de la Salud. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.rcics.sld.cu/index.php/acimed>.
- Escola de Ciencia da Informacao da UFMG. ([χ.χ.]). Perspectivas em Ciencia da Informacao. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://periodicos.ufmg.br/index.php/pci>.
- Faculty of Documentation Sciences. ([χ.χ.]). Revista General de Informacion y Documentacion. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://revistas.ucm.es/index.php/RGID>.
- Universita di Firenze, Dipartimento di Storia, Archeologia, Geografia, Arte e Spettacolos. ([χ.χ.]). JLIS.it. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.jlis.it/index.php/jlis>.
- University of Hawaii at Manoa. ([χ.χ.]). International Journal of Information, Diversity and Inclusion. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/ijidi>.
- University and Research Librarians Association, ankara. ([χ.χ.]). Bilgi Dunyasi. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://bd.org.tr/index.php/bd>.
- Institute of Information Management, University of the Punjab, Lahore. ([χ.χ.]). Pakistan Journal of Information Management and Libraries. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://journals.pu.edu.pk/journals/index.php/pjiml/index>.
- Prague University of Economics and Business. ([χ.χ.]). Acta Informatica Pragensia. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://aip.vse.cz/>.

- Biblioteca Nacional de Cuba Jose Marti. ([χ.χ.]). Bibliotecas, Anales de Investigacion. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://revistas.bnjm.cu/index.php/BAI>.
- Association of College and Research Libraries. ([χ.χ.]). Issues in Science and Technology Librarianship. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.library.ualberta.ca/istl/index.php/istl/index>.
- University of Hawaii Press. ([χ.χ.]). Language Documentation and Conservation. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://nflrc.hawaii.edu/lc/>.
- Regional Information Center for Science and Technology. ([χ.χ.]). International Journal of Information Science and Management. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ijism.ricest.ac.ir/index.php/ijism>.
- Universitat de Barcelona. ([χ.χ.]). BiD. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.raco.cat/index.php/BiD>.
- Associazione Italiana Biblioteche. ([χ.χ.]). AIB Studi. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://aibstudi.aib.it/>.
- University of Tartu Press. ([χ.χ.]). Methis. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.methis.ee/>.
- Association for Computers and the Humanities. ([χ.χ.]). Digital Humanities Quarterly. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://digitalhumanities.org/dhq/>.
- Universidad de Sevilla. ([χ.χ.]). IC Revista Científica de Información y Comunicación. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://icjournal-ojs.org/index.php/IC-Journal/index>.
- Vilnius University Press. ([χ.χ.]). Knygotyra. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra>.
- National Taiwan University, Department of Library and Information Science. ([χ.χ.]). Journal of Library and Information Studies. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://jlis.lis.ntu.edu.tw/html/index.html>
- Universidade Federal de Santa Catarina. ([χ.χ.]). Encontros Bibli. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://periodicos.ufsc.br/index.php/eb/index>.
- Communications of the Association of Austrian Librarians. ([χ.χ.]). VOEB-Mitteilungen. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://journals.univie.ac.at/index.php/voebm/index>.
- Tamkang University Press. ([χ.χ.]). Journal of Educational Media and Library Sciences. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://joemls.dils.tku.edu.tw/en/home/>.
- Escuela Interamericana de Bibliotecología. ([χ.χ.]). Revista Interamericana de Bibliotecología. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://revistas.udea.edu.co/index.php/RIB>.
- Nanyang Technological University Singapore. ([χ.χ.]). Libres. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.libres-ejournal.info/>.
- Universidade Estadual de Campinas. ([χ.χ.]). Revista Digital de Biblioteconomia e Ciência da Informacao. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://periodicos.sbu.unicamp.br/ojs/index.php/rdbci/>.
- Imprensa da Universidade de Coimbra. ([χ.χ.]). Boletim do Arquivo da Universidade de Coimbra. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://periodicos.sbu.unicamp.br/ojs/index.php/rdbci/>.
- Brazilian Institute for Information in Science and Technology. ([χ.χ.]). Ciência da Informacao. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://revista.ibict.br/ciinf>.
- Universidad de Alicante. ([χ.χ.]). Revista de Cancioneros Impresos y Manuscritos. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://rcim.ua.es/index>.

- Universitat Hamburg. ([χ.χ.]). Comparative Oriental Manuscript Studies Bulletin. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.aai.uni-hamburg.de/en/comst/publications/bulletin.html>.
- Music Library Association. ([χ.χ.]). Notes. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://www.musiclibraryassoc.org/>.
- University of Akron. ([χ.χ.]). Proceedings from the Document Academy. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ideaexchange.uakron.edu/docam/>.
- University Library System. ([χ.χ.]). Biblios. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://biblios.pitt.edu/ojs/index.php/biblios>.
- Ecole nationale superieure des sciences de l'information et des bibliotheques. ([χ.χ.]). Bulletin des Bibliotheques de France. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://bbf.enssib.fr/>.
- The International Academic Forum (IAFOR). ([χ.χ.]). IAFOR Journal of Literature and Librarianship. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://iafor.org/journal/iafor-journal-of-literature-and-librarianship/>.
- Facultad de Filosofia y Letras - Universidad de Zaragoza. ([χ.χ.]). Scire. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://ibersid.eu/ojs/index.php/scire>.
- Dipartimento di Beni Culturali Alma Mater Studiorum Università di Bologna. ([χ.χ.]). Bibliothecae.it. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://bibliothecae.unibo.it/>.
- University of Idaho Library. ([χ.χ.]). Library Philosophy and Practice. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <https://digitalcommons.unl.edu/>.
- Info Sci Publisher. ([χ.χ.]). Webology. Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.webology.org/>.